

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opggericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang.“

Abonnementenprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels „ 0.09
„ „ „ 1000 „ „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente, 7a Heeregracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.

Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG“, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Afvoer van Ombilinkolen naar Singapore. — Perskroniek. — Uit de Oost-Indische mail. — West-Indië. — Personalie. — De Chineesche Bevolking van Medan (vervolg en slot). — Van vreemde koloniën. — Inhoud van Tijdschriften. — Passagierslijst.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeling 's-Gravenhage: Herinnering.

Aan leden en belangstellenden wordt nog eens in herinnering gebracht, dat **Vrijdagavond, 23 November**, ten acht ure in de groote zaal van het **Zuid-Hollandsche Koffiehuis Groenmarkt** alhier, door den heer **J. C. van Eerde** een voordracht zal worden gehouden over:

Het Bergmeer op Lombok.

Wij twijfelen niet of velen zullen gaarne gebruik maken van deze gelegenheid om een natuurgetrouwe schildering van dit interessante land van een ooggetuige te hooren. De heer van Eerde is een aangenaam spreker en zal bovendien een serie schoone lichtbeelden ter verduidelijking van zijn rede vertoonen en toelichten.

Donateurs en leden der Vereeniging „Oost en West“ hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap, vrijen toegang; entree voor huisgenooten f 0.50. Toegangskaarten voor niet-leden a f 1 per persoon zijn bij den ingang der zaal te bekomen.

II. Van de Afdeling Rotterdam:

Aan de Leden der Vereeniging „Oost en West“, Afd. Rotterdam, werd het volgende rondschriften gezonden:

M. M.

Overtuigd van de belangstelling der leden onzer Afdeling voor dat deel onzer Koloniën, dat tot nog toe te weinig bekend is, heeft het Bestuur den heer **A. H. Berkhout**, leeraar aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen, nitgenoodigd eene lezing te houden over zijne persoonlijke indrukken van Suriname, waaraan welwillend voldaan werd.

Bedoelde voordracht, verduidelijkt met lichtbeelden, zal thans gehouden worden op **Zaterdag 24 November a.s.**, 's avonds 8 uur, in de **bovenzaal van het Nutsgebouw** alhier en zal uwe tegenwoordigheid ons aangenaam zijn.

Namens het Bestuur der

Afd. Rotterdam der Vereeniging

„OOST EN WEST.“

P. N. Adriani, Voorzitter.

H. J. Knottenbelt Az., jld. Secret.

III. Van de afdeling Zutphen e o.:

Dinsdag 27 November 1906, des avonds om **8 ure**, in de **Bovenzaal der Groote Sociëteit**,

CAUSERIE

door **Jhr. G. Graafland**, gep. Luitenant-Kolonel der Infanterie van het Ned.-Ind. Leger.

1. Van Indië en Hollandsche vooroordeelen.

2. (Op verzoek van het afdelingsbestuur):

Over onze Maréchaussée in Indië.

Donateurs en Leden der Afdeling hebben vrijen toegang met hunne huisgenooten; evenzoo het onderwijzend personeel aan de Lagere Scholen in de gemeente Zutphen.

De Secretaris,

A. Walland.

Afvoer van Ombilinkolen naar Singapore.

(Aangeboden).

In den loop van deze week zal de Indische begroting waarschijnlijk wel in de Tweede Kamer worden afgehandeld.

Of de exploitatie der Ombilinkolen daarbij nog ter sprake zal komen en, in verband daarmede eene eventuele afvoer naar West- en Oostkust, staat te bezien.

We weten intusschen dat de hoofd-ingenieur de Jongh over f50.000 beschikken kan, voor het doen van nieuwe opnemingen op Sumatra's Westkust, o.a. ook voor den gewenschten afvoerweg over Soebang, in de richting van den weg Solok-Padang.

Aanleg van een spoorweg van Sawah Loento naar de Oostkust voor den afvoer van kolen wordt alzo van Regeeringswege niet gewenscht. Doch al zou zij die wenschen, dan zou nochtans het oogenblik slecht gekozen zijn om daarvoor gelden op deze begroting aan te vragen. Immers is het enkele feit eener lagere raming der prijzen, waarvoor de Ombilinkolen aan particulieren kunnen worden verkocht reeds voldoende om, blijkens het Voorloopig Verslag, vele leden zich bezorgd te zien maken, en enkele de vraag te doen stellen: of het niet beter ware aan deze exploitatie een einde te maken?

Wel is waar, zijn andere leden niet zoo pessimistisch gestemd en drongen deze zelfs aan op maatregelen ter bevordering van een minder kostbaar transport en op meer koopmanschap bij het te gelde maken der kolen; doch de eerste aanbeveling zal voor den Minister wel geen aanleiding wezen om nu ook de Indische Regeering aan te sporen tot het laten doen van opnamen voor den aanleg van den Ooster spoorweg, nu over het algemeen de toekomst der onderneming zoo donker wordt ingezien.

Moet de aanleg van den Ooster spoorweg echter daarom op de lange baan worden geschoven?

Geenzins, wanneer de Regeering slechts aan particulieren wil overlaten, wat zij zelve vooralsnog niet kan of mag doen. En zij kan er verzekerd van zijn daarvoor kapitaal te vinden bij toezegging van rente-garantie.

Het is niet twijfelachtig dat, wanneer de Regeering met zoodanig voorstel bij de Staten-Generaal aankomt, zij op tegenstand zal stuiten van de zijde van die lieden, die, de zaak uit een zuiver commercieel standpunt beschouwende, nu eenmaal van oordeel zijn, dat de kolen te Singapore nimmer zullen kunnen worden van de hand gezet tegen prijzen, waarbij nog voordeel te behalen is.

Doch zullen deze leden in de meerderheid zijn? Of zullen er ook wezen, die zich op een ethisch standpunt weten te plaatsen, en, uit overweging, dat winstbejag niet het alleen-heerschende motief mag wezen, dat tot het nemen van den aanbevolen maatregel doet besluiten, erkennen dat het aanbeveling verdient om de Buitenbezittingen eindelijk weer eens te toonen, dat in Nederland ook aan iets beters gedacht wordt dan aan belasting heffen en oorlog voeren.

Deze leden zullen er wellicht niet tegen op zien om den Staat eenige jaren enkele tonnen te laten bijdragen voor de economische ontwikkeling van een streek, die thans slecht bevolkt en zoo goed als onbebouwd is.

Ik zeg enkele tonnen, want een kapitalist zal zich niet «pour les beaux yeux» van den Staat in een wespennest steken. Hij zal zich niet willen verbinden dan na een degelijke opname, met de kosten waarvan hij te belasten ware, wanneer hij de onderneming aandurft, doch welke kosten anders voor rekening van den Staat komen.

Durft hij de zaak aan, dan ziet hij ook kans er winst bij te behalen. Laat dit in de eerste jaren geen 4 pct. wezen, welke de Staat garandeert, dan zal deze het ontbrekende moeten bijpassen.

Doch dit geld is daarom nog niet verloren en kan na verloop van tijd ook van lieverlede in de Staatskas terugvloeien, wanneer er toe wordt overgegaan om den woesten grond, waardoor de spoorweg gaat, ter breedte van eenige kilometers, b.v. van 2 of 3 kil. links en rechts van het tracé, aan het werkvolk, dat den spoorweg bouwt, ter outginning af te staan.

Daar dit werkvolk wel hoofdzakelijk uit Javanen zal bestaan, wordt daarmede beoogt eene natuurlijke emigratie, speciaal van deze lieden in het leven te roepen, ongeveer op de zelfde wijze als heeft plaats gehad bij den aanleg van den spoorweg Djember-Banjoewangi. Zoodanige emigratie zal den Staat niet zoo veel kosten als die, welke naar de Lamongsche Distrikten plaats heeft, doch met den tijd wel dezelfde vergoeding aanbrengen in den vorm van te heffen belastingen.

Ten slotte kan de Staat wellicht met de eene hand gedeeltelijk terug nemen, wat hij met de andere hand uitgeeft, door met de maatschappij, aan welke de aanleg van den spoorweg wordt overgelaten, overeen te komen dat aan haar jaarlijks 200 à 250 duizend ton zal worden geleverd tegen f 6 de ton, geladen op de wagens aan de mijnen, waartegen de Maatschappij wel geen bezwaar zal hebben, wanneer zij meent dit zonder schade te kunnen doen, wat uit de opname moet blijken.

Daarmede wordt een einde gemaakt aan de meening, die thans vrij algemeen heerscht, dat de kolen exploitatie tot verlies leidt, en verkrijgt de Staat de zekerheid dat ten minste dat deel van zijn kolenhandel winstgevend zal zijn, terwijl de besommingen van dien handel geheel op den rug der Maatschappij worden gewenteld.

De moeilijke tijden, welke de exploitatie, naar het zeggen van den Minister, thans nog doormaakt, zullen dan tot het verleden behooren.

Het kan zijn, en is zelfs waarschijnlijk, dat bij de debatten over dit Staatsbedrijf tijdens de behandeling der begroting voor 1907, door de kamerleden niet zal gesproken worden over spoorwegaanleg naar de Oostkust.

Moge de Minister er dan toe kunnen besluiten het te doen, of, op welke wijze dan ook, gedaan

weten te krijgen, dat die aanleg gelijken tred houdt met dien over de Soebang pas, dan heeft hij ten minste de zelfvoldoening in het belang dezer zaak alles te hebben gedaan, wat in zijn vermogen was.

H. E. PRINS.

19 Nov. 1906.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Standaard over het „grondleelen“ van tonnen goud onder Commissarissen van particuliere maatschappijen in Ned.-Indië — De Tijd over het plan van den heer Bogaardt tot oprichting van een gouvernementssuikerfabriek op Java.

In de Standaard, nu Dr. Kuyper wederom de redactie-teugels in handen heeft genomen, — de „listig“ geredigeerde Standaard zooals Het Volk het onlangs opmerkte — is een hoofdartikel opgenomen over „economische koloniale politiek“. De chef-redacteur, wiens stijl men er duidelijk uit kan proeven, betoogt daarin, dat een bijdrage uit de winsten door particulieren uit Ned.-Indische ondernemingen getrokken aan de schatkist moet ten goede komen. Als een dergelijke bijdrage niet in de „besomming der Indische schatkist“ merkbaar is komt een richtige economische koloniale politiek z. i. niet tot haar recht.

Reeds in 1900 „zegt het blad“, is van antirevolutionaire zijde in de Staten-Generaal nadruk gelegd op de noodzakelijkheid, om in Indië te komen tot een meer oeconomische koloniale politiek.

Wat er na de afschaffing van het cultuurstelsel in Indië is geschied, werpt geen onverdeeld gunstig licht op den strijd waaronder in de vorige eeuw het cultuurstelsel bezweek. Men komt onder den indruk, alsof hier iets gelijksoortigs plaats greep als met de afschaffing van de slavernij in de West.

Ook bij die afschaffing stond een nobel beginsel op den voorgrond. De menschenwaarde kwam in de slavernij niet tot haar recht. Een mensch mag niet, als een stuk vee, eigendom van een ander mensch zijn. En de wijze waarop de bezitter soms met zijn slaven te werk ging, wekte verontwaardiging. Maar ziet men nu, welke gevolgen die plotselinge afschaffing gehad heeft, 't zij dat men rekent met de in de bosschen weer verwilderde negers, 't zij men let op de ondergegangene plantages, dan laat zich toch de vraag niet terugdringen, of het geoorloofd, of het goed was, zonder behoorlijken overgang zulk een algemeen ommekeer in de West-Indische huishouding in 't leven te roepen.

Juist zoo bevoog bij de afschaffing van het cultuurstelsel een hoog ethisch besef de publieke opinie. Het was een dwangstelsel ter exploitatie van den inlander ten behoeve van den Nederlandschen belastingbetaler. Wel kon men niet ontkennen, dat de zeer groote toeneming van de bevolking een post voor ons koloniaal credit opleverde, maar het stelsel als zoodanig miste het zedelijk karakter, dat alle koloniale politiek van een Christenmogendheid kenmerken moet.

Vraagt men nu echter of Nederland thans minder uit Indië trekt, dan luidt het antwoord, dat wat nu inkomt, de vroegere Indische bijdragen nog overtreft, maar met dit verschil, dat vroeger de miljoenen in de Staatskas terecht kwamen en thans veelal glijden in de particuliere beurs. Wat aan tin uit Banka en Billiton, aan tabak uit Deli c. a., en voorts uit de petroleum komt, bedraagt saam een kolossale som, vertegenwoordigende een waarde aan Indische producten, die tot de Indische huishouding behooren, en die aan de Europeesche ondernemers ten goede komen.

Toen de Staat zich van de exploitatie terugtrok, schoof de particuliere ondernemer in zijn plaats.

Op zichzelf nu was dit en normaal en verblijdend. Het in zijn bodem rijke Indië, bezit geen kapitaal, geen ondernemingsgeest, geen technische kennis. Zoolang Indië aan zichzelf werd overgelaten, bleven de schatten in den bodem verborgen; eerst toen de ondernemers uit Europa opdaagden, kon de ontginning een aanvang nemen.

Maar zonder meer werd Indië zelf hierdoor niet gebaat; zelfs kon 't er ernstige schade bij lijden.

Is het toch eenmaal zoover, dat de tinmijnen zijn uitgeledigd, de kolonmijnen zijn uitgeput, de petroleumbronnen zijn leeggepompt, zoodat er voor den Europeeschen ondernemer geen merkelijke winste meer te behalen is, dan trekt hij zich terug en laat de inlandsche bevolking haar alsdan beroofden bodem over; en deze uitkomst nu juist moet door een oeconomische politiek getemperd worden.

Zeker, de onderscheidene ondernemingen geven aan de bevolking arbeid, maar toch, op verre na niet al de arbeid komt aan den inlander ten goede. Vooral in de mijnen geeft men aan ingevoerde koelies voorkeur, en er kan niet gezegd dat de Europeesche ondernemingen in 't generaal den welstand van de inlandsche bevolking verhoogden. Zij zoekt dien arbeid dan ook niet, en eer weet men, wat kunstmiddelen zijn aangewend, om er een deel der bevolking heen te trekken, en tot wat jammerlijke misbruiken dit aanleiding gaf.

Drieërlei mocht van de tegenwoordige exploitatie, wanneer ze oconomisch werken zou, verwacht worden: 1°. zoodanige stijging van het Indisch budget, dat de druk der bevolking er door verminderd werd,

en meer dan dusver voor de irrigatie van den bodem en de ontwikkeling van het volk kon gedaan worden; 2°. verhooging van de koopkracht van het volk door meerdere verdiensten; en 3°. overleiding van de bevolking uit den agricultuurstoestand tot den industrieelen, opdat het, na niet te langen tijd, zelf en kapitaal en kennis tot verdere ontginning van Indië machtig zou zijn. Ook al trok dan later het Europeesch kapitaal en de Europeesche exploitatiekracht zich terug, dan liet men toch dezen zegen achter, dat men Indië tot eigen verdere ontwikkeling in staat had gesteld.

Dien weg wilde reeds Keuchanius op, en in de tin-quaestie had hij succes. Ook is er sedert wel op het mijnwezen zeker servituit gelegd. Maar dit alles is nog slechts een begin van wat het zijn kon, en worden moest. Wat de redactie van Het Volk eenige dagen geleden voorrekende van de 20 miljoen, alleen uit de petroleum aan de aandeelhouders uitgedeeld, en van de tonnen gouds onder commissarissen rondgedeeld, was te partijdig opgezet, en hield geen rekening met de risicos; maar toch, als men bijeenvoegt, wat in één goed jaar uit tin, tabak en petroleum als winst door de Europeesche ondernemers geboekt wordt, en daarnaast legt een zelfs ruime besomming, van wat de Indische schatkist en den inlandschen arbeider ten goede komt, kan moeilijk beweerd, dat de oconomische koloniale politiek tot haar recht komt.

Wel weten we, dat het hooge opvoeren van deze winsten meer den Europeeschen gebruiker, dan den Inlander drukt, en dat de hooge prijzen vooral het gevolg zijn van een gemaakte of stilzwijgende overeenkomst tusschen de weinige ondernemers die de onderscheidene exploitatiën in handen hebben, maar dat neemt niet weg, dat alleen de bijzondere eigenaardigheid van deze producten deze opvoering van de prijzen mogelijk maakt, en dat het bezit in zijn bodem juist van zulke producten een eigenschap van het land, en niet van den ondernemer is.

Natuurlijk staan tegen de zeer hooge winsten de zeer ernstige risicos over, en mag de Overheid nimmer maatregelen nemen, waardoor de exploitatie zou ophouden de Europeesche ondernemers te trekken. Maar tusschen die noodzakelijke grens en den huidige toestand ligt toch nog een breede marge. Ook al moest een veel hooger percentage van gemaakte nettowinst aan de Indische schatkist worden afgestaan, de onderneming zou er niet om gestaakt worden; iets wat toch te meer klemt, daar toch alleen het bestaan van een geregeld gouvernement de exploitatie, die zoo groote winst oplevert, mogelijk maakt.

Baaddé de Indische Schatkist zich in overvloed, en kon ze voor irrigatie, technische vorming en bevordering van de inlandsche industrie milde sommen beschikbaar stellen, de tegenstelling zou minder schril zijn. Maar nu Java overbevolkt is, er dringend behoefte aan meer intensieven landbouw en aan industriele ontwikkeling van de bevolking zelve bestaat, en het budget hiervoor niet dan zeer moeilijk sommen beschikbaar kan stellen, is het hoog tijd met ernst de vraag onder de oogen te zien, met wat bedrag de Europeesche exploitatie de schatkist zou kunnen stijven, en wat voor dat geld te doen ware, om de inlandsche bevolking oconomisch sterker te maken.

Eerst dan zoo besluit de Standaard, zou het kleine begin, dat met dit alles gemaakt is, geregeld kunnen voortschrijden, en een toestand in het leven kunnen geroepen worden, die Indië voor Nederland een waardevol bezit liet blijven, en toch ons in staat stelde, om ons naar behooren te kwijten van de verplichtingen, die tegenover de inlandsche bevolking, naar ieder thans toegeeft, op ons rusten."

De Tijd geeft een zeer voorzichtige toelichting op het plan van den Katholijken afgevaardigde, den heer Bogaardt, om een gouvernementssuikerfabriek op te richten.

De heer B., schrijft het Rooms-Katholieke orgaan, stelt zich den gang van zaken, gaat de Regeering op zijn denkbeeld in, aldus voor:

Het Nederl. Indisch Gouvernement sluit een leening van 6 miljoen gulden, rentende 4½ procent. Met dit geld wordt dan opgericht de bedoelde suikerfabriek en het beheer daarvan wordt in handen gegeven van de factory der Nederlandsche Handelsmaatschappij. Hiermede bedoelt de heer B. bureaucratische inrichting te doen voorkomen en de zaak te doen drijven op de leest van een gewone particuliere suikeronderneming. Natuurlijk dat de factory een behoorlijke remuneratie ontvangt en wel bestaande in 1 pct. commissie op den verkoop der suikers en 1 pct. van de winst. Dit laatste om haar te interesseeren bij een voordeelige exploitatie.

Men ziet dus, de heer B. wil het Gouvernement doen optreden als eigenaar, maar niet als exploitant. Daarmede ontgaat hij alle bezwaren, tegen ieder bureaucratisch beheer aan te voeren. De voorsteller twijfelt natuurlijk geen oogenblik aan „zeer schoone resultaten“, te meer niet, waar zijn plan is, de geheele omgeving van de onderneming in de winsten te doen deelen. Hiervoor geeft hij een concept-schema van een exploitatie-rekening en werkt bij iedereen post zijn bovengeciteerd denkbeeld uitvoerig uit.

Blijkens de overgelegde concept-begroting bedraagt het standkapitaal de zes miljoen gulden, waarover zoeven reeds sprake was, rentende 4½ pct. per

jaar, met eene aflossing van f 120.000 jaarlijks, zoodat na vijftig jaren de leening geheel is teruggegeven. Zijn verdere berekening komt hierop neer:

Jaarlijksche rente dus f 270.000.
Idem aflossing f 120.000.
Jaarlijksche aanplant 5000 bouws bruto.
Rietproduct 1500 picols per bruto bouw.
Rendement 10 pct.
Suikerproduct 130 pikols per bruto bouw.
Totaal product 650.000 pikols suiker.
Prix de vente f 5.50 per pikol.
De bruto ontvangsten komen dus op f 650.000 × f 5.50 = f 3.575.000 jaarlijks.

Nu becijferde de heer B. verder dat de bruto uitgaven, dus zonder rekening te houden met rente, commissie, tantièmes, courtage, belastingen, contributies enz., zullen zijn f 2.002.000, zoodat de bruto winst kan berekend worden op f 1.573.000. Van deze winst moeten af: rente over 6 miljoen, commissie aan de factory, makelaars-courtage, kantooronkosten, contributies enz. te zamen tot een bedrag van f 320.000, zoodat de netto winst zou zijn f 1.253.000.

Om nu nog te doen zien, hoe de heer B. allen in die netto winst wil doen deelen, geven we ook nog de volgende, door hem voorgestelde verdeling:

20 pct. voor administrateur, employé's	
en factory	f 250.600
30 pct. komende ten goede van het vaste	
inlandsche volk	„ 375.900
50 pct. ten behoeve van 's lands kas	„ 626.500
Totaal	f 1.253.000

Van de baten voor 's lands kas gaan ten slotte nog eenige procenten af als bijslag op stortingen van Europeesch en inlandsch personeel ten behoeve van ethische doeleinden (fondsen), zoodat jaarlijks ruim een half miljoen als bate van deze eene fabriek in 's lands kas zou vloeien.

Tot zoover des heeren Bogaardt's plan, waarvan ieder zal moeten erkennen, dat het flink en breed is opgezet. Merken we ten slotte nog op, zegt de Tijd, dat tal van nauwkeurige berekeningen zijn noodig geweest, welke als bijlage de nota vergezellen; dat hoofdzak is vermeerdering van welvaart onder de betrokken bevolking en bijzaak bate voor het Gouvernement en dat, wij herhalen nog eens, niet critiek op deze plannen, maar slechts een objectief weergeven ons doel was bij het schrijven, dan gelooven wij, dat onze lezers met meer zaakkennis en grootere belangstelling de daaraan eventueel te wijden beraadslagingen zullen volgen."

Uit de Indische Mail.

Een verweer van een Delischen ambtenaar. Op de Delische bestuurs-ambtenaren rust de verdenking, dat zij voor de groote heeren in de tabak wat al te toegevend zijn geweest, en dat hiermede de weigering der regeering om het fameuze rapport-Rhemrev over Deli te publiceeren, verband houdt.

Eenige maanden geleden verscheen in De Locomotief een artikel, waarin de beschuldigingen aan 't adres der konkelende Delische bestuurs-ambtenaren werden herhaald. Overgenomen in de Deli Courant, bereikten zij den oud-resident van Sumatra's Oostkust, H. van den Steenstraten, die daarop het Medansche blad een uitvoerig schrijven zond, daarbij tot de volgende conclusie komend:

Het is moeilijk aan te nemen, dat het rapport-Rhemrev dezelfde venijnige dwaasheden zou bevatten als het artikel van De Locomotief; maar indien, zocals de schrijver beweert, het eenig tastbaar resultaat van M. Rhemrev's arbeid in Deli, gelegen is in het ontdekken van een tusschen planters en ambtenaren getroffen compromis, dan acht ik die uitkomst meer dan pover.

„Trouwens ik geloof niet dat het onderzoek veel nieuws heeft opgeleverd; want, zoo als ik indertijd den minister Idenburg schreef, al hetgeen door hem in de Tweede Kamer werd medegedeeld omtrent misstanden op de ondernemingen ter Oostkust, en zelfs meer dan toen te berde werd gebracht, was aan de Indische Regeering reeds bekend uit mijn rapport, een feit waarvan Z. E. geheel onkundig bleek te zijn.

„Waarom dan toch die geheimzinnigheid met het beruchte rapport?
„Had die soms ten doel de Delische ambtenaren te sparen, dan heeft de Regeering ons een zeer slechten dienst bewezen. Ik ben overtuigd, dat al de betrokkenen, even als ik, liever publiek gemaakt willen zien hoe zij door mr. R. aan de kaak zijn gesteld dan door het geheim houden der acte van beschuldiging van hun recht tot verdediging beroofd te worden.

„Ofschoon, voor zoover mij bekend, geen enkel ambtenaar door de Regeering ter verantwoording is geroepen, hetgeen toch zeker had moeten gebeuren wanneer strafbare handelingen aan het licht waren gekomen, acht thans iedereen, die de klok maar heeft hooren luiden, zich gerechtigd den staf over hen te breken."

Ter bevordering der Inlandsche visscherij. In verband met de plannen der regeering om de inlandsche visscherij vooruit te helpen, zijn half October j.l. per gouvernementsschip Snip naar de Duizend-eilanden vertrokken de heeren H. Selleger, controleur-kota, dr. van Kampen en C. A. E. Rhee, gezagvoerder van

de Koninklijke Paketvaartmaatschappij.

Het doel is, zegt de Javabode, regelingen te treffen omtrent het opkopen van visch aldaar en te onderzoeken of het oprichten van een vischzouterij aanbeveling verdient.

Omtrent de verdere plannen wordt vernomen dat de heer van Rhee waarschijnlijk over enkele maanden een vischstoomboot in de vaart zal brengen, om daarmee eene geregeldde vaart te openen tusschen Tandjeng Priok en de Duizend-eilanden, met het doel versche visch ter markt te brengen en tevens om de ingekochte en niet in versche staat verkochte visch in te zouten of te drogen voor de inlandsche markt.

Het is wel aan te nemen, dat een dergelijke onderneming, mits steun genietende van het gouvernement — de heer Verloop heeft vroeger meermalen een onderneming van dergelijken aard trachten te entameeren, maar door gebrek aan steun van regeeringswege is het hem toen niet mogelijk geweest — visch zal kunnen leveren voor inlandsch gebruik, goedkooper en beter dan de Siameesche visch, althans wanneer het gouvernement kan besluiten de onoordeelkundig in stand gehouden zoutpremie, om het zoo eens te noemen, te laten vervallen.

Als de eerste proefnemingen goed uitvallen, bestaat het plan de zaak door een naamlooze vennootschap te laten exploiteeren en stoomtrawlers uit Europa te bestellen.

Als curiositeit vertelt het Bat. Nbl. dat noch den resident, noch den secretaris van Batavia iets van deze reis bekend was, voordat de heeren het in de courant hadden gelezen.

In den dobbelsteen ons heil. Niet kwaad is de volgende boutade van Melis in de Java Post:

Semarang heeft geraced, Djocja zal weer dra racen, insgelijks Batavia en zóó gaat 't in Indië heel 't jaar door: Ik race, heb geraced en zal racen. Als Indië eens de dobbelsteen in zijn wapen opnam! Devies: in den dobbelsteen ons heil.

Het Bat. Nieuwsblad van 17 Oct. j.l. merkt in een hoofdartikel omtrent het verderfelijke **dobbelsten in de Kazerne** terecht het volgende op:

„Het reglement op den inwendigen dienst schrijft voor, gelijk bekend, dat de commandeerende officier bij sommige gelegenheden het spelen binnen het kampement kan toestaan. Van dit voorrecht — en ook dit is algemeen bekend — wordt nog al ruim gebruik gemaakt, het woord „sommige” is wel rekbaar. Meestal elken Zondag, verder bij alle mogelijke „feesten”, z. a. trouwpartijen, bevallingen enz. zelfs op de soldijdagen wordt Kromo aan het spelen gezet. En Kromo — zooals B. in de juist verschenen aflevering van het Ind. Mil. Tijds. herinnert — Kromo is de man wien het leven in de desa door allerlei, en dikwijls lang niet onschuldige avonturen onmogelijk is geworden. En Kromo, om te kunnen dobbelen de vele malen dat het door den commandeerenden officier wordt toegestaan, steelt in de kazerne, verkoopt zijn goed, wordt baldadig.

Waarom, vraagt de heer B., geen algemeen verbod van spelen? Ieder kent de nadeelen er van en begrijpt hoe een zoodanig verbod het leger ten goede zou komen.

Er worden in den regel twee bezwaren geopperd. Ja, zegt men, als men het niet officieel toestaat, wordt in 't geheim gedobbel en bovendien de menschen hebben zoo weinig in de kazerne, wat moeten wij hun daarvoor in de plaats geven?

Het eerste „bezwaar” gaat de heer B. stilzwijgend voorbij. Ten onrechte echter. Want zelf zegt hij dat men den Javaan telkens en telkens moet wijzen op de nadeelen van het dobbelen en het opiumschuiven, — en heeft niet hetzelfde bezwaar, thans tegen het dobbelen aangevoerd, den doorslag gegeven tot invoering der opiumregie in de Preanger? Vóór alles dient men daarom, wil een algemeen verbod van dobbelen kracht hebben, aan te dringen op de waarborgen dat daartegen ook buiten de kazerne wordt opgetreden, opdat het verbod niet illusoir zij. En nu zegge men niet dat het niet gaan zal, tegenover zóó'n demoralisatie passen harde middelen. Het is juist het ongelukkige van zóovele verkeerdheden in Indië: men durft het kwaad niet goed onder de oogen te zien omdat het zóo'n omvang heeft.

Wat het tweede bezwaar betreft: de heer B. wijst er terecht op dat, ook binnen de kazerne, meer dan genoeg gelegenheid tot tijdpassering is te vinden. Het is een bekend feit dat slechts enkele inlandsche soldaten lezen of schrijven kunnen. Welk een beschavenden invloed zou er van het leger kunnen uitgaan, indien iedereen de gelegenheid geopend werd om zich in een en ander te oefenen, zij het desnoods met zachten dwang! Het geheele inlandsche kader is die kunst machug, en zou 's middags of 's avonds bijv. groepsgewijze les kunnen geven in lezen en schrijven.

Het zou voor den inlandschen fuselier een genot te meer zijn om maleische couranten en illustraties te kunnen lezen en begrijpen. En wat zou het hem bij terugkeer in de burgermaatschappij geen nut kunnen opleveren bij het zoeken naar een betrekking.

Ook zou het aanbeveling verdienen om landbouw en nijverheid bij onze inlanders aan te moedigen vooral op de buitenposten, terwijl moeite zou kunnen worden gedaan om de soldatenvrouwen haar tijd beter

te doen besteden met batikken, weven, haken enz.

Het beoefenen van sport, als voetballen, roeien, zwemmen, kegelen, zou nuttiger en op den duur aangenamer wezen dan het eeuwigdurende dobbelen. Het is immers reeds gebleken, dat het voetbalspel voor inlanders een groote bekoring en aantrekkelijkheid heeft.

Hoe noodig stappen in deze richting zijn, bewijst de schrijver in een grafische voorstelling, gemaakt voor een garnizoen van ± 40 man, met ± 30 vrouwen, gelegerd op een plaats van ongeveer 3000 inwoners. Toen het aantal speuluren op 96 per maand stond, bracht het garnizoen 105 panden naar het pandhuis, bij 120 uren spel per maand steeg het aantal panden tot 144, maar niet zoodra werden de dobbeluren verminderd, of het aantal panden daalde aanzienlijk, totdat bij 20 speuluren eerst 43, daarna slechts 33 panden werden ingebracht. En de veertigmaal sterkere bevolking der plaats bracht het, met al haar dagelijksche zorgen, in denzelfden tijd nooit hooger dan tot 291 panden.”

Betreffende de **gouvernements rubber-onderneming in Langsar**, schrijft de Javabode van 18 Oct. j.l.: „Het denkbeeld om op Sumatra een aanplanting van Pararubber, voor gouvernementen rekening, in het leven te roepen, zoo leest men in de Memorie van Toelichting tot de indische begroting voor 1907, is opgekomen bij den directeur van landbouw, toen deze in 1903 een reis maakte op het maleische schiereiland en, bijzonderlijk in het landschap Selangor, de uitmuntend geslaagde Hevea-cultuur in oogenschouw had genomen.

Uitgaande van de gedachte, dat een rubber-onderneming aan den Sumatraanschen overwal, den staat belangrijke voordeelen zou kunnen verschaffen en tevens de particuliere industrie tot voorbeeld zou kunnen dienen, belastte hij den chef van het agricultuur chemisch laboratorium bij het landbouw departement, Dr. W. R. Tromp de Haas, met het instellen van een plaatselijk onderzoek, ten einde zoo mogelijk terreinen te vinden, aan onze zijde van straat Malakka, die, aan gelijke klimatologische voorwaarden, overeenkomstige bodemeigenschappen verbinden en dus even geschikt voor de Heveacultuur zouden zijn als Selangor.

In de landschappen Bajan en Langsar werden zulke gronden door Dr. Tromp de Haas aangetroffen en van deze kwamen vooral de thans nog grootendeels braak liggende terreinen, in de onmiddellijke nabijheid van Langsar, voor de vestiging eener onderneming in aanmerking.

Voorloopig stelt de regeering zich voor een uitgebreidheid van 600 bouws van die gronden in gebruik te nemen, die in 6 jaren tijds volledig beplant en tot productie kunnen worden gebracht. De uitgaven in die jaren worden geraamd op te zamen f 350.000. Daarna zal de onderneming zich niet alleen kunnen bedruipen doch, volgens een lage raming, zoowel van de hoeveelheid te oogsten product als van den verkoopprijs daarvan, winsten kunnen afwerpen die, beginnende met f 13.120 in het 7e jaar, zonder buitengewone tegenspoeden, reeds in het 11e en 12e jaar tot een zoodanig bedrag kunnen stijgen, dat de uitgeschoten gelden niet enkel teruggewonnen, maar door de verkregen winst ver overtroffen zullen worden.

Voor 1907 is gerekend op f 11.100 voor personeel en administratie, f 29.080 voor ontginningen en aanplant en f 11.600 voor gebouwen, of rond f 52.000.

De leiding berust in handen van den directeur van landbouw en een door hem aan te wijzen superintendant; het personeel zal voorloopig geen vaste aanstelling krijgen, doch op salaris en aandeel in de winst aangenomen worden.

Afgezien van de ons lang niet denkbeeldig lijkende, voordeelen, die rubber-ondernemingen voor de staatskas zullen kunnen afwerpen, komt ons toch het belangrijkste gedeelte van dit plan voor te zijn het voornemen, om de bij Langsar te nemen proef te doen strekken tot leering voor de particuliere industrie.

Maar hoe zal aan dit voornemen worden gevolg gegeven?

Door het doen van mededeelingen in de officieele verslagen alleen? Of door het publiceeren van zakelijke rapporten, zonder veel omhaal van woorden, maar voorzien van nuttige wenken, waarschuwingen, kosten- en rendementscijfers?

Alleen op laatstgenoemde wijze meenen wij, dat de aspirant-rubberplanters gebaat zullen zijn.

En als de regeering, in navolging van het praktisch werkende amerikaansche Agricultural Department, op dezen weg zou willen voortgaan, zou zij voorzeker nuttig en loonend werk kunnen doen, in het belang van de bevolking en van den indischen landbouw.

Een paar centrale fabrieken voor het bereiden van gezuiverde klapperolie en het bewerken van de bijproducten van den klapper; een katoenaanplanting met fabrieksinrichting voor het zuiveren van de katoen; een paar centrale tapioca-fabrieken, zij zouden nieuwe banen kunnen openen voor de indische nijverheid, die enkel wacht op degelijke en praktische hulp, om zich te ontwikkelen.

Gouvernements suikerfabrieken, die alweer meer sawahs en irrigatiewater in beslag zullen komen nemen, en bevordering van de pruterige inlandsche nijverheid, lachen ons veel minder toe.

Een sociëteitskwestie. In de jl. Zaterdag gehouden algemeene vergadering van de sociëteit „Harmonie”

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279

b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Gandaria assin — Atjar gandaria.

Palmine (plantenvet) per blik à 1/2 kilo.

Bombaye ducks — Windham Corn (mais).

Nangoeng thee en Pouchong thee.

Geconfijte assem en Assem koekjes.

Sagoe Ambou — Daon Sirih.

Ijskan Tanah — Paroedans etc.

Geraspte Klapper — Java Rijst.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Een welkom en degelijk St. Nicolaas-Cadeau is:

Lederwaren bij mij gekocht worden gratis gerepareerd.

een citybag, reisenecessaire, dames-taschje, portefeuille, sigarenkoker, portemonnaie uit de fabriek van Reisartikelen en lederwaren van

W. POPPINK,

141-143 Prins Hendrikstraat,

DEN HAAG.

Telefoon 4485.

Oranje-Hôtel.

NIJMEGEN.

Speciaal ingericht voor Indische Families.

Petroleum-gloeilichtbranders zijn nu volmaakt

te verkrijgen bij

H. HEIJNEN,

Hollverancier. SPUI 109.

Lampenmaker.

Mevrouw VAN DER WERFF

Neo-Malthusiaansch Deskundige

Oudste en meest gunstig bekende inrichting

De ééntge inrichting op Neo-Malthusiaansch gebied van geheel Nederland onder Medische leiding.

Speciale behandeling van vrouwenziekten

Stationsplein 45 b/h Rijswijksche plein.

Consult iedere werkdag van 11-2 en 7-10 uur.

Vraagt de Geïllustreerde Gratis-Brochure 40 pagina's groot, Franco als drukwerk. Onder gesloten enveloppe alléén tegen inzendingen van 10 ct. frankeerzegels.

KAPLAARS

Herderinnestraat 9, den Haag.

te Semarang, is, naar de Locomotief mededeelt, met overgrote meerderheid van stemmen besloten, de sociëteit naar een ander stadsgedeelte te verplaatsen en het bestuur te machtigen, het tegenwoordige sociëteitsgebouw te verkoopen, voor een minimum-som van 90 mille.

Aangaande het terrein, waar het nieuwe gebouw zal verrijzen, is nog niets besloten.

West-Indië.

Suriname. Den 19en October 11, kwamen de Koloniale Staten bijeen om te beraadslagen over de ontwerp-verordening, waarbij een leening is voorgesteld van 5 ton boven de reeds toegestane 8 miljoen voor spoorweg-aanleg en Lawa-exploratie, ten einde den spoorweg door te kunnen trekken van Kadjoë tot Dam.

Vooraf werd mededeeling gedaan van ingekomen stukken, waaronder een adres van vijf Chineezers, die bevreesd waren dat de ontwerp-opium-verordening het opium nog duurder zou maken dan het al is, en derhalve verzochten om de verordening in te trekken of te wijzigen — zeker wel de beste reclame voor het nieuwe ontwerp, dat aldus zal medewerken tot vermindering van het verbruik.

Bovendien werd mededeeling gedaan van een adres van de Naamlooze Vennootschap Wasscherij Eigen Hulp te Loosduinen, waarin verzocht wordt, den directeur-generaal der Surinaamsche Bank, den heer Bär, te willen overtuigen, dat het voor hem van belang is behoorlijk te worden gedechargeerd voor zijn beheer der bedoelde wasscherij. Dit adres werd in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

De behandeling der spoorweg-ontwerpverordening deed den heer Fabriek opkomen voor den bouw eener brug over de Suriname-rivier in plaats van den voorgestelden hangkabel.

Spreeker betoogde dat verschillende bezwaren, aan den hangkabel verbonden dezen duurder zouden maken dan een spoorbrug, afgezien nog van de bezwaren, welke daardoor aan eene ontwikkeling van het verkeer worden in den weg gelegd.

We zullen de hoofdpunten hier aangeven en daarbij het antwoord van den gouvernements-gedelegeerde, Jhr. van Reigersberg Versluys benevens onze opinie stellen.

Een hangkabel zal het noodig maken aan de overzijde der rivier een reparatie-atelier in te richten.

Heelemaal niet noodig, zei de heer Versluys.

„Kleine reparaties zullen kunnen plaats vinden onder de overkapping, die dienen moet tot berging van locomotief en wagens. Groote reparaties zullen daar niet noodig zijn. Men (wij spatieeren) zal een type van locomotief en wagens nemen, dat veroorlooft de versleten deelen door andere stukken te vervangen. Het materiaal zal uit elkaar genomen kunnen worden, zoodat zelfs een overbrenging naar Beekhuizen geen bezwaar zou opleveren.

Gaarne hadden wij hiertegenover de volgende vragen gesteld: „Welke zijn de kosten van dergelijk gecompliceerd materiaal?” „Is het voor Suriname-rivier—Dam in uitzicht genomen uiteenneembaar materiaal niet aan spoediger slijtage onderhevig dan het gewone, tusschen Paramaribo en Kadjoë te gebruiken?” „Zal tengevolge van de betrekkelijke isolering op de sectie Suriname-rivier—Dam niet belangrijk meer materiaal aanwezig moeten zijn dan indien het verkeer ononderbroken langs de rails kon worden voortgezet van begin tot eindpunt der baan?”

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van
FRIEDA VON BULOW.

XIV.

Zij riep Tsjekanajo.

Haar geroep werd door huisbedienden herhaald totdat Tsjekanajo haastig kwam aanloopen.

„Ewe Bibi!”

„Vertel mij in het Fransch, wat Ardili zegt.”

Waarop de deurwachter nogmaals zijn rede hield, en Tsjekanajo vertaalde:

„Deze lieden komen van Bana Kramers plantage en brengen u een brief van onzen heer.”

„Waar is die brief?” riep zij.

Er volgde een cascade-achtig door elkander rede-neeren in onderscheiden negerdialekten, waaruit de opmerksaam toelisterende Maleen slechts den naam van Abdallah verstond.

„Abdallah is met den brief uitgegaan, om hem, u te brengen, mevrouw,” vertolkte Tsjekanajo.

Maleen verging van ongeduld en spanning.

Zij wilde juist een anderen bediende Abdallah na zenden, toen de overste der Engelsche Missie kwam.

Maleen nam de hoffelijken toon aan, waarmee zij, zonder onderscheid, elken bezoeker ontving en geleide de zendinge naar den zitkamer.

Ramassan bracht, zooals hem geleerd was, terstond verfrisschingen.

Aan deze kust, waar de gezondheidstoestand iets even gewichtigs, veranderlijks en onzekers is, als in

Een ander bezwaar, waarop door den heer Fabriek werd gewezen was de aanvoer van zand voor ballast van de aan te leggen lijn, dat zoo het van de savannahs moest komen, beneden Kadjoë alleen aan transport een paar tonnen gouds zou kosten, bij gebruik van een hangkabel.

Dit bezwaar werd door den gouvernements-gedelegeerde ondervangen met de mededeeling dat het zand over het baanvak Suriname-rivier—Dam zou gewonnen worden uit de Suriname-rivier, waarbij als voordeel werd aangevoerd dat rivierzand zooveel beter is dan savannahzand.

Het zand zou dan gewonnen worden van banken, die bij lagen waterstand droog loopen. Er zal, dunkt ons, wel niet aan kunnen worden gedacht om met aanleg van het baanvak Suriname-rivier—Dam te beginnen voordat de lijn tot Kadjoë gereed is. Valt het tijdstip, waarop dit kan worden verwacht, juist bij den aanvang van den drogen tijd, waarop de banken droog vallen? En afgescheiden van de vraag of het droge savannahzand niet beter in aanmerking komt voor ballastage dan het natte rivierzand, met het oog toch vooral op eene gewenschte spoedige exploitatie der geprojecteerde lijn, doet zich nog de vraag voor of niet bijzondere onkosten zullen moeten worden gemaakt om dat rivierzand naar het uitgangspunt der werken te kunnen vervoeren. Wij weten niet, waar de banken zich bevinden. Maar, waar men het savannahzand om zoo te zeggen langs de lijn voor het opscheppen heeft, moet het mer uit de rivier worden opgehaald en waarschijnlijk met het oog op den, dan lagen waterstand langs den oever naar het uitgangspunt van de baan worden vervoerd.

Wij meenen, dat de ernstige raad van de heeren Fabriek en Coutinho om alsnog de bouw van een brug in beraad te nemen, wel waard is in overweging te worden genomen.

De Koloniale Staten hebben wel is waar met algemeene stemmen deze ontwerp-verordening aangenomen, doch blijkbaar uithoofde van de overweging, dat een half ei beter is dan een leeg dop.

Moge de doortrekking tot Dam plaats hebben maar in eene onafgebroken lijn, is de conclusie, welke wij meenen te moeten blijven voorstaan, waar de mogelijkheid van tegenvallers, uithoofde van de hiervoren genoemde punten, slechts het pleit kan versterken tegen het kabelplan, vóór een spoorbrug.

De goud-industrie, waaraan de spoorweg een nieuwe impulsie moet geven, gaat er aardig voor staan.

De aanvoeren te Paramaribo behopen in de maand Augustus 11. 145.751 grammen goud, naar wij meenen het hoogste cijfer tot nu toe in eene maand bereikt. Opvallend is hierbij hoe de Hermina in den laatsten tijd bezig is aardig op te haten en de mededingers naar de eerste plaats te overvleugelen. De Compagnie des mines d'or eens de eerste productente komt nu met een Augustus-aanvoer van 19.406 gram als tweede in de rij een heel eind achter de amsterdamsche Hermina te staan met een aanvoer van 39.829 gram. De Saracca Co. is derde met een aanvoer van 12.590 gram. De andere placers blijven alle beneden de 10 kilogram. Het totaal der goudaanvoeren te Paramaribo bedroeg in de eerste 8 maanden 751 kilogram tegen 677,5 kilogram in het overeenkomstig tijdperk van 1905. Voegt men bij die aanvoeren voor dit jaar nog ongeveer 24 kilogram goud te Albina aangevoerd, dan komt men tot een totaal van de Surinaamsche placers aangebracht goud van bij de 800 kilogram. Daar de laatste maanden van het jaar van deze industrie niet tot de minst gunstige behooren staat dus o.i. te wachten dat 1906 met een totaal, ver over de 1000

Holland het weer, was deze ook altijd het uitgangspunt van ieder onderhoud.

De Engelsche sprak haar verwondering uit, dat mevrouw von Dietas nog altijd geen koorts gehad had, en vertelde breedvoerig van de eerste koortsaanvallen der aangekomen Europeanen. Zij hield zich niet bij algemeenheden op, maar schilderde alles tot in de bijzonderheden af, waaraan zij allerlei biographische mededeelingen toevoegde.

Miss Brown sprak langzaam en eentonig. Zij rekte de woorden, vooral de laatste van iederen zin en liet daarbij haar stem aanmerkelijk dalen.

Bijzonder prikkelend vond Maleen hare gewoonte om steeds een klemtoon op het hulpwerkwoord te leggen.

„She is such a nice person,” placht zij te zeggen. „Och,” dacht Maleen eindelijk, boos op zichzelf, „wat ben ik toch akelig zenuwachtig geworden!”

Plotseling stond Abdallah vóór haar en reikte haar een pakje over, in courantenpapier gewikkeld, met bindtouw gesloten en verzegeld.

„En de brief?” vroeg zij.

„Ni baroewa, bass,”¹⁾ antwoordde de zwarte.

„Goed, ge kunt gaan.”

Zij geleed het pakje, schijnbaar onbekommerd, ter zijde en wendde zich daarop weder vriendelijk, tot aandachtig luisteren bereid, naar de zuster.

„Alles hever dan onbeleefd zijn,” dacht zij.

De lieve Miss Brown, die nu juist niet vlug van begrip was, vermoedde niet, dat het prettig babbelpaartje — „the snugg little chat” noemde zij het — de baronesse tot een marteling werd.

Eingelijk, eindelijk, na een half uurtje, dat voor Maleen's gevoel een halve eeuwigheid leek, nam Miss

1) Dit is de brief; verder niets.

kilogram, het record van 1905 aardig zal slaan.

De stroom van immigranten voor de bacoven-cultuur begint te vloeien. De Mainé kwam te Paramaribo aan met 633 britsch-indische immigranten en ongeveer tegelijk kwam het bericht, dat de Avon met 590 immigranten aan boord van Calcutta naar Paramaribo was vertrokken.

Personalia.

Bij Gouvernements Besluit is **Raden Mas Ario Soerardjaningrat**, oudste wettige zoon van wijlen Pangeran Adipatie Ario Pakoe Alam VI, onder den titel en naam van Pangeran Adipatie Ario Praboe Soeriodilogo, verheven tot hoofd van het Pakoe Alamsche Huis, met bepaling, dat hij zal treden in al de rechten en verplichtingen aan die waardigheid verbonden, terwijl hem tevens buiten bezwaar van den lande is verleend de rang van luitenant-kolonel bij den generalen staf van het Nederlandsch-Indisch leger.

De controleur **H. J. Bussemaker** is belast met het bestuur over de afdeling Trenggalek.

De aspirant-controleur **M. J. Cornelius** is belast met het bestuur over de controleafdeling Madjenang.

De benoemde aspirant-controleur **A. J. Hamerster** is geplaatst te Palembang.

Het wegens ziekte voor een maand verleend verlof naar Garoet, van den opzichter der eerste klasse bij den waterstaat **W. H. Berkhemer Jr.**, is om dezelfde reden met een maand verlengd.

De eerste luitenant **D. van Schreven**, van het derde bataillon infanterie (Celebes), bij evacuatie overgeplaatst naar het subsistentenkader te Soerabaja ter nadere indeeling, is overgeplaatst naar de depotcompagnie van het elfde bataillon infanterie te Meester Cornelis.

De tweede luitenant **A. Freudenberg** van het negentiende bataillon infanterie (Celebes) bij evacuatie overgeplaatst naar het subsistentenkader te Soerabaja ter nadere indeeling, is overgeplaatst naar het derde depot-bataillon.

Voor den duur van het aan den oudstaanwezenden stadsgeneesheer te Semarang, Dr. W. Th. de Vogel verleend verlof naar Europa, is met de waarneming dier betrekking belast, **Dr. N. F. Lim**, stadsgeneesheer aldaar.

De controleur bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera, **F. J. Pagalotti** is ervool uit zijn betrekking ontslagen.

Uit Bangkalan wordt aan het *Soer. Hbld.* geschreven: „Het zal u zeker niet bevreemden, dat hier nog druk gesproken wordt over den kort geleden verscheiden oud-kolonel der barissan **Majang Koro**, en evenmin, dat men in het korps plannen maakt om op het graf van den zoo hooggeschatten chef een hem waardig gedenkteeken op te richten.

Het plan bestaat om ook het leger in de gelegenheid te stellen, aan die hulde ter nagedachtenis van dezen specifiek Indischen held mede te werken, en het lijdt m.i. geen twijfel, of dat voornemen zal overal in goede aarde vallen. Men zou om die medewerking echter niet gaarne vragen, en wacht derhalve af, of niet een der legerautoriteiten in deze het initiatief zal nemen.”

Wanneer deze meening van het corps barisans elders bekend wordt, zal het initiatief stellig niet lang uitblijven.

Brown afscheid, in het weldadig bewustzijn, haar christen- en menschenplicht vervuld te hebben, dewijl zij de door haar „gentlemen” verlaten, eenzame mede-zuster wat „opgevoolijkt” had.

Maleen ademde verlicht op, haalde snel een schaar uit haar werkmandje, knipte het kleverig-vuile bindtouwje door, en verbrak achteloos de zegels met het vrijheerlijk wapen der familie von Dietlas.

Haar geduld was uitgeput.

Nadat zij een papieren huysel verwijderd had, daarna een van zaklinnen en vervolgens nog een van gevlochten stroo, kwamen brieven te voorschijn.

Zij staken in groote grijze enveloppen, bedrukt met de firma-naam van Kramers Plantagematschappij.

De een was aan Krome geadresserd, een andere aan Jördens, en één was er voor haar zelf.

Haastig opende zij den haren. Met slechte inkt, in George's groote, karakteristieke, maar leelijke letters waren vier kwartozijdjes beschreven.

Zij las:

„Mijn lief, zoet vrouwtje!

Mijn verlangen naar je neemt toe met elken dag, zoodat de afmetingen ervan reeds die van een kloeken, volwassen olifant overtreffen. Intusschen kan ik nog niet, zooals ik zoo gaarne zou willen, je in de armen vliegen, want ik kan voorloopig niet goedschiks dien armen Kramer alleen laten.

Je moet weten, dat hij ziek ligt — een koortsaanval — terwijl hij daarbij bovendien nog verontrust wordt door een troep oproerig gespuis, dat, onder aanvoering van een arabischen renegaat, de lieden in den omtrek tegen hem ophitst.

Nog niet lang geleden heeft die zwarte galgebok heel brutaal aan Kramer laten zeggen, dat hij zijn huis verbranden en hem den hals afsnijden zou. Daarover behoeft je evenwel geen vrees te hebben, vrouw-

De Chineesche Bevolking van Medan.

(Vervolg).

Misschien hebben onze lezers wel eens op het kruisgedehspunt van de Tepekongstraat in de galerij der gedeels opgemerkt een vrouwtje van ongeveer 50 jaren, gezeten op een voetbankje. Vrij gerimpeld, doch nog min of meer coquette, konden hare gekapte zwarte haren met moeite een paar kale plekken verbergen, maar daarentegen pronkte zij met een paar oorkingen van blauwgroen glas. Zij was gekleed in een erg verkleurd, versleten donkerblauw baadje met enkele vierkante lappen er in en voorts daaronder een paar zwarte, ruime broekspijpen, degewone dracht. Het merkwaardige van dit zoo opvallend armoedige wezen waren echter hare voeten. Zij loopt niet als de meeste andere Chineesche vrouwen met bloote voeten in een paar houten klompjes, die op straat zulk een vezellig geklikklak kunnen geven, neen, zij heeft de voeten omwikkeld met eenige blauwe lappen en ze gestoken in een soort schoentje met harden punt van leer of papier en hooge houten kllossen onder de bal van den voet, zoodat men zou kunnen denken, dat zij ijselijk kleine voeten had. Haar langzamen, moeilijken en waggelenden gang doen evenwel vermoeden, dat zij op zeer pijnlijke wijze de traditiën van hare geboorteplaats in eere tracht te houden.

Hoe arm ook, toch wil zij daarvan geen afstand doen, en het kwam mij voor, dat zij betere dagen moet gekend hebben. Zij is vaardig met de naald; komt er een koelie met gescheurde kleeren aan, dan lapt zij alles voor een paar duiten weer aan.

Ook werkt zij dan met een naaimachine, waarschijnlijk gehuurd uit een daar aanwezigen winkel.

De weinige andere Chineesche vrouwen, met dergelijke kleine, omzwachtelde, en samengedrukte voeten, die ik wel eens in Medan's straten opmerkte, kwamen mij voor van beteren stand te wezen.

Aan de overzijde van de bewuste straat, zoeven genoemd, waar die naaister dagelijks troont op haren houten zetel, bevinden zich de schoenlappers, die op dergelijke wijze werken en leven. Met de restanten van eenige opgeraapte, versleten mullen, rijgen zij met paknaald en dun touw het defecte schoeisel van de werkkoelies voor eenige centen weer aan, zoodat deze, althans voor een paar dagen, alweer geholpen zijn. Deze stakkers, deze travailleurs de la rue, zijn de lazzaroni-figures van China, wanneer ze namelijk zonder werk zijn, want ze blijven werkzaam van aard als er wat te verdienen valt. Maar zoo in de bar-warme middaguren van 10 tot 4 uur, zitten ze echter meestal met half toegeloken oogen tegen den muur te leunen en te luieren. Groote gladgewreven muurplekken verraden de dagelijkse rugsteunpunten. Welke overeenkomst of welke traditie hun vergunt, daar in die galerijen der Chineesche toko's te verwijlen, is mij onbekend gebleven, doch daarin zal wel weder een of ander oud vaderlandsch gebruik een rol spelen.

Wij zien zooveel in het Chineesche leven, dat ons duister blijft, dat we dit kleine raadsel ook nog maar op ons ethnographisch debet plaatsen.

De te Medan voor goed gevestigde Chineezzen hechten er zeer aan, alle huiselijke benodigdheden uit hun eigen land te laten overkomen, om zich in hunne kolonie zooveel mogelijk te omringen met de bekende, geliefde voorwerpen uit het oude geboorteland. Naarmate hunne middelen stijgen, verbetert hun interieur, zoodat ze ten slotte een hoogst aangenaam tehuis hebben. Onder anderen behooren daartoe eenige zwart ebbenhouten stoelen, van zeer log, maar uiterst solide maaksel. Voor de tropen bestaat de zitting uit een marmeren steen, hoogst praec-

tje, want de Neurenbergers hangen niemand op, eer zij hem hebben, en hierin, dat kan ik je zeggen, gelijken de Afrikanen haarfijn op de Neurenbergers.

Ik ben intusschen blij dat je Rainer bij je hebt. Rainer is een uitstekende kerel, op wien men vertrouwen kan, al begrijpt hij er ook niemandal van, hoe vrouwen behandeld moeten worden. Ik heb hem nog eens geschreven, dat hij mijn hardedief, dat kleine persoon-tje, dat zich Maleen noemt, héél goed moet verzorgen, totdat ik er zelf weer ben, om dien aangename plicht over te nemen.

En zorg, lieveling, dat je je nu heusch heel verstandig gedraagt. Geen uitvlagen in de middagzon, geen stilzitten in de open lucht, geen vermoeienis! Je weet toch wel, mijn engel, dat je van mij bent? Je moet dus de grootste zorg voor mijn eigendom dragen!

„Alles wat de zaken betreft, heb ik aan Jördens geschreven, die, naar ik hoop, nu weer geheel hersteld is. Wees zoo goed, kindlief, en zend hem terstond mijn brief. Dien aan Krome kan je wel met Rainer meegeven, of bezorg hem zelf. Als je geld te kort komt, wend je dan tot Jördens. Ik heb hem instructies hieromtrent gegeven.

„Schrijf me heel nauwkeurig hoe het je gaat, of ge volkomen gezond zijt, en vooral ook, of je mij heel, heel lief hebt, of maar een klein beetje.

„En zend mij met de boden twee flanelen hemden...“ (Hier volgde een lijst van ondergoed en andere kledingstukken, die hij nagezonden wilde hebben, alsmede aanwijzingen, hoe die dingen in twee draaglasten verpakt moesten worden.

Nu, mijn lief wijfje, kus ik je in gedachten vele malen, en verblijf heden en morgen en voor altijd je allergetrouwste dienaar en slaaf

GEORGE DIETLAS.

tisch. De familiestoelen kunnen het wel eenige eeuwen uithouden.

In geen huis ontbreekt natuurlijk de afbeelding van den huisgod, geplaatst aan den wand, ongeveer in het midden van het woonvertrek. Op een smal tafeltje er voor, staan steeds brandende offerstokjes, gestoken in potjes met aarde. Op andere muurplekken, deuren, kozijnen, treffen we gekleurde papirstrooken aan, met zwarte of vergulde letterteekens, daar waar de middelen nog niet toereikend om houten borden te kopen.

In het algemeen is het verwonderlijk hoe knap en handig de vakman in papier versieringen weet te werken. Dat gilde van ornamentisten is bepaald artistiek. Daar hebt ge de groote optochten, zulk een echt nationaal gebruik bij groote feestdagen; wat is daarbij al niet op te merken aan nagebouwde dieren, huisjes, rijtuigen, vlaggen, lantarens, enz. enz.

Al is de aard en stijl der versieringen in ons oog en naar onzen smaak niet elegant, maar stijf en onbeholpen, niet los en bevallig, maar vierkant en ouderwetsch, toch is alles uiterst bewonderenswaardig en vindingrijk. De materialen, alle van echt Chineeschen oorsprong, trekken onze aandacht door rijke verscheidenheid.

Bij zekeren avondopocht, waarbij dan alles door fakkel en kaarsen verlicht is, kon ik eens bijzonder mijn aandacht vestigen op een enkel voorwerp. Er was te veel om het geheel goed op te kunnen nemen, maar dat ééne was dan ook een juweeltje van Chineesche fantasie en weelde.

Het stelde namelijk voor: een klein wit marmeren paleisje of tempeltje, met sierlijk uitgesneden, groene balustraden, omwikkeld en doorwikkeld met fraaie lichtroode papieren rozen, met allerlei kleine, fraai gekleurde interieurs en verlicht door vele waskaarsjes. In het receptie-salonnetje zaten vier zeer jonge meisjes — ik gis van 5 tot 10 jaren — in prachtkleeren, op een rijtje.

Het geheel ongeveer ter grootte van een kleerkastje, hangende aan draagstokken, werd door koelies getorcht. Zoo, op een afstand en fantastisch verlicht, maakte het een tooverachtig effect. Toch was bijna alles maar papier, waaronder slechts eenige stevige houten latten.

Is er ergens een doode in huis, fluks wordt er een bestelling gedaan aan den ornamentist, alias plakker, voor de vervaardiging van een voorwerp, dat op de begrafenis het piéce de milieu zal uitmaken en meer of minder kostbaar is, naarmate den welstand der familie.

Wat door rijke Chineezzen al niet besteed wordt voor zulk een nitvaart, aan reuzenpoppen, draken, enz. enz. wil ik nu maar niet bespreken, doch ook de arme doode moet, zoo mogelijk, iets van dien aard bij zijne begrafenis hebben, want de eerbied voor overledenen is bij ons sympathiek volkje hoogst opmerkelijk en eerbiedwaardig.

De meeste dooden krijgen dan ook een papieren huis mede, geheel conform het overoude vaderlandsche model, natuurlijk een ideaal en tevens een symbool van het goede, hen toegedacht voor hiernamaals.

Kunstig en vlug wordt door den fabrikant eerst het houten geraamte ineengezet en dan beplakt met schitterende papiersoorten en inwendig van papieren meubelen voorzien. Nooit ontbreken de twee stereotype lantaarns in de voorgalerij, natuurlijk geplakt van papier, waarop wederom de zwarte letterteekenen.

Alleen reeds het aanmaken van grootere en kleine papieren lantaarns, vormt een speciaal onderdeel van de ornamentmakerij. Het geheele gilde is daarin even kunstvaardig als in het ontwerpen en sleppen van emblematische voorwerpen, welke den doode zullen vergezellen op zijn reis naar het onbekende.

Zoo zag ik op verschillende tijdstippen gereed maken, meestal in natuurlijke grootte: rijpaarden, triumfwagens,

P.S. Als mijn lieve Maleen heel zoet en braaf is, breng ik iets moois voor haar mee — maar ik zeg niet, wat het is. Wat denk je wel, poes?

Als boven."

Maleen las den brief tweemaal over, eerst glimlachend, doch meer en meer ernstig wordend.

„Als tot een kind," dacht zij.

Zij kon zich duidelijk voorstellen hoe hij aan Kramers schrijftafel gezeten en geschreven had. Eerst over de zaken, aan Jördens; geconcentreerd, ernstig, de wenkbrauwen een weinig over de kleine snaaksche oogen neergetrokken, zooals zij hem dikwijls over zijn boekhouding zitten zag.

Toen aan Krome. Daarbij was zijn belang bij de politieke aangelegenheden, zijn belang als grondbezitter in het spel gekomen en zijn ondernemingsgeest! Waarschijnlijk had hij zeer uitvoerig over de aange-troffen toestanden gerapporteerd en zijn oordeel er over kenbaar gemaakt. Hij kon bij dergelijke zaken zoo vurig en welbespraakt worden!

En zij zag, hoe daarna zijn voorhoofd effen werd, zijn oogen vroolijk keken en om zijn fraaien mond een behagelijk glimlachje speelde, want nu kwam het dessert, het genoegen voor hem. Een paar verliefde kinderachtigheden voor zijn vrouwtje.

Van dat onrustige, ernstige, hartstochtelijke innerlijk leven van dat „vrouwtje" wist hij niets en hij wilde er ook niets van weten. Zijn phantaisie schiep heel knap uit haar, wat hij van haar verlangde: een kinderlijk wezen, dat hij liefkozen, vertroetelen en beschutten kon.

Voor dien avond was Maleen te souperen genoodigd in het Engelsche consulaat, bij mrs. en mr. Chester.

Zij ging, begeleid door haar dienaar Abdallah door

rikishaws, palankijnen met en zonder bespanning, enz. in verkleinden vorm: olifanten, prauwtjes, zeil en stoomschepen, enz., alle beplakt met velerlei papiersoorten, vooral veel goud en zilver.

Dat alles wordt op het graf verbrand.

Een zekere ontroering kon ik dikwerf niet ontgaan, als ik den begrafenisstoet zag passeeren, die door zijn lengte, de veelkleurige rijke vaandels en kostumen, de schitterende zijden banderolles met spreuken, het ontzettende alarm van allerlei slag- en blaasinstrumenten, de weenende vrouwelijke familieleden en kinderen in aschkleurige uitgerafelde gewaden, wel indruk moet maken, door den betoonden goeden wil der nabestaanden om eerbied en groote gehechtheid aan den doode te bewijzen.

Het kan niet missen, zoo iets moet ook door ons gevoeld en gewaardeerd worden.

En daarbij is geen zweem van pronkerige ijdelheid, geen huichelarij, het is louter het innig nationaal bewustzijn, waarbij de volkseigendommelijkheden ten sterkste spreken.

Alleen bestaat er een zedewet, volgens welke op bepaalde momenten van de lijkbezorging een luid gewezen van de nabestaanden moet gehoord worden; dat is Chireesche piëteit, door ons weinig begrepen.

Gaarne breng ik hier een diep gevoelde hulde aan die schoone karaktertrekken van een oud-eerwaardig volk. Men moet in het echte Chineesche familieleven gezien hebben hoeveel werkelijke liefde en opoffering de ouders ook voor de kinderen gevoelen en welk een diep ontzag de goed opgevoede kinderen voor hunne ouders en ook voor hooger geplaatsten aan den dag leggen.

Waar zou men in het „beschaafde" Europa kunnen zien, dat aan de jongeren zekerlijk tot aan hun twintigste jaar zoo wordt ingeprent om voor die hooger geplaatsten diepe en herhaalde buigingen te maken, tot zelfs het hoofd bijna den grond raakt en waarbij zij zich op de knieën moeten werpen?

In onze zoo vooruitstrevende, ultra-liberale begrippen van opvoeding ware een weinig van dat ontzag voorzeker niet misplaatst, zonder dat nog van eenige slaafschheid sprake behoeft te wezen.

In onze oogen is dat groote ontzag voor ouders en hooger geplaatsten louter gedachtenlooze ledige vormelijkheid, omdat we den grondtoon van het Chineesche leven: de aartsvaderlijkheid, niet vatten kunnen.

De lezer der voorgaande regelen zal mij misschien opmerken, dat ik enkel de lichtzijden van het Chineesche volksbestaan heb trachten te schilderen, terwijl ik vermeer de schaduwzijden er van aan te roeren.

Met voordacht heb ik dat echter tot het laatst bewaard, omdat ik vooraf gaarne den indruk wilde vestigen, dat, wanneer in de laagste, uit den koeliestand voortgesproten Chineesche volksklassen zich nog zoovele goede en oegelijke elementen, als ik in Medan mocht aantreffen, voordoen, — dan ook mag aangenomen worden, dat het betere deel, de middel- en hooge standen wel een beminnelijk volk moest wezen.

Door mijn omgang met het lagere Chineesche element in Deli moest ik wel tot die overtuiging komen.

Onbekend maakt onbemind, en het valt zeer licht door het met ophef afschilderen van het leven en de ondengden van Chineesche schavuiten, roovers en moordenaars, den vreemdeling een hoogst ongunstigen opinie te doen opvatten van de geheele natie. Eveneens wordt den oningewijde dan al spoedig gesuggereerd, dat wij westerlingen door onze godsdienstbegrippen verplicht zijn die natie te bekeeren.

Vragen we ons echter af: of de verhouding van kwaad tot goed bij de Chineezzen ongunstiger is, dan bij een maatschappelijk op gelijke hoogte staand deel der Euro-

het achterhuis van het paleis, dat hier aan de zee grensde, naar de aanlegplaats van de huisboot, waarin de baharia reeds gereed zaten, met de handen aan de riemen.

Het Engelsche consulaat, dat nog verder naar buiten lag, kon zij het gemakkelijkste langs den waterweg bereiken.

Spiegelglad was de zee. De riemen sneden de oppervlakte met zacht geruisch en deden talloze witte vonspringen.

De stemmen des nachts op het water waren alle gedempt, zacht, melodisch.

Een zwarte zong in zijn boot. Op een tamelijk ver naar buiten liggende stoomboot weerklonken kloksignalen. De aan kettingen langs het strand bevestigde booten schommelden heen en weer, en deden het water met zacht geplas en geklots tegen haar boorden slaan. Dat klonk haast als een lach....

En van de oude Portugeezenvesting daar ginds klonk het langgerekte geroep der wachters op de torens....

Maleen genoot intens de poëzievolle, zwaarmoedige bekoring van den nacht en van de eenzaamheid op de stille zee.

Zij wist, dat er storm op komst was: krijg. Zij wist, dat er gevaar zweefde boven de hoofden van allen, die haar lief waren. Zij wist, dat Krome waagstukken op zich nam, waarbij het niet slechts op leven en dood ging, maar ook om het slagen in zijn levenstaak, om zijn eer.

Dit alles beangstigde haar niet, maar het hief haar op uit de sfeer van het alledaagsche; het vlocht een gloriekrans om hare geliefden; het deed de ontstemming verdwijnen, die zij heden nog jegens haar man had gevoeld; het heiligde haar verboden liefde — want was niet alles ten doode gewijd?

(Wordt vervolgd).

peesche volken, dan moet ik dadelijk, met volle overtuiging, ontkennend antwoorden.

Maar nog steeds is de levenskracht niet gebroken van de onophoudelijk uit Europa en Amerika zich opdringende missiën, die het Chineesche volk willen christianiseeren.

Niettegenstaande zoo dikwijls op hoogst treurige wijze een aanzienlijk aantal zendelingen werd vermoord, is die kracht niet verlamd.

Iets moet daaraan dan toch ten grondslag liggen, er moet daartoe wel een machtigen stimulans bestaan.

Zou men die volharding niet mogen toeschrijven aan de door die zendelingen telkens weder ontdekte schoone volksdeugden bij het goede deel der natie, — waardoor het zoozeer aanlokt, hen tot onze godsdienstbegrippen over te halen, tot innige zielevreugde en vromen trots der zendelingen?

Toch blijf ik het feit, het feit der zielenwinning, zeer betreuren. Het staat vast, dat, met welk goed doel ook, een opgedrongen inmenging in het zielenleven van eene zoo ontwikkelde en zooveel oudere natie, een daad is van onbeschaamtheid en van gebrek aan fijn gevoel.

China is het meest gebaat en zal het gelukkigst wezen, zoo het door andere, zoogenaamde verlichte, natien met rust wordt gelaten.

Maar deze stem van mij zal wel blijven een „fox clemens in deserto.”

De ondeugden van het Chineesche koelievolk worden dikwerf al te zwart afgeschilderd. Uitzondering wordt spoedig als algemeenheid aangenomen. Zeker mag men onder de Delische koelies ook het zoogenaamd schuim der natie verwachten. Tegen hunne euveldeeden moeten wij gepaste, strenge maatregelen weten te nemen, zooals overal ter wereld ten opzichte van desperado's gedaan wordt; dat is plicht, verzuimen we die, gewis volgt de straf.

In Zuid-Afrika doet men die ondervinding op. Het „suaviter in modo, fortiter in re” mocht men daar wel eens van ons afzien, daarin zijn wij, dank zij onze langdurige ervaring, hen vooruit.

Het opiumschuiven is een slechte hebbelijkheid, vooral der armoedige, lagere Chineesche volksklasse eigen. Daaruit slaan de sluwe niet-schuivers munt. Deze speculatief aangelegden zijn dikwerf gewetenloozers dan de arme koelie, die nu eenmaal gewend is, na een dag langen zwaren arbeid, de zoo noodige rust te vinden, voor hem alleen te verkrijgen in een soort lichte bedwelming.

Trouwens, ik heb vele ordeliërende, eerlijke Chineezers gekend, die met bedoeld oogmerk, dagelijks, na hun avondmaaltijd, een pijpje schoven en dan in een vrij zwaren slaap vielen. Zij berokkenden niemand schade, schande noch verdriet, en het is nog zeer aan twijfel onderhevig of hun gestel er erg onder lijdt.

In deze zaak zal ook wel weer, evenals bij het gebruik van sterke dranken, de onmatigheid de eigenlijke kwaadstichtster wezen.

Het meerendeel der koelies, hetzij hier nog eens uitdrukkelijk herhaald, is ijverig, werkzaam, volhardend en van ongelooflijke arbeidskracht. Geen Javaan, Bojan, Batak, noch Maleier presteert zulk werk als de Chineesche veldarbeider. Zonder dezen, ware geen Deli-tabakcultuur ooit denkbaar geweest, zouden er niet zoovele millioenen aan den bodem onttrokken zijn.

Alleen de Chineesche koeli weet den harden Delischen grond genoegzaam te bewerken voor die cultuur, terwijl zelfs stoomploegen daar tegenover wel eens fiasco gemaakt hebben. Met zekerheid slingert die koelie zijn eigenaardig gevormde tjankol in den bodem, om de aarde een voet diep om te woelen. Ook de verzorging van de opgroeiende tabaksplant is aan geen betere hand toevertrouwd.

Evenwel, het zijn allen geen landbouwers van professie die als koelie uit China emigreeren en juist dat kaf onder het koren, die minderwaardigen, brengen de beteren in discredit.

Hier zou ik de vraag kunnen beantwoorden: of in Deli onder de talrijke Chineezers ook de zoo gevreesde, beruchte, geheime genootschappen bestaan?

Voor zooverre mij bekend, hebben jaren geleden wel eens complotten bestaan, door die minderwaardigen gesticht. Die slechte elementen, ten eenenmale ongeschikt, voor den harden arbeid, legden het er op toe om door opruïing en pressie het betere deel der koelies aan hunne oogwerken dienstbaar te maken. Hetzelfde dus wat men in Europa en Amerika aantreft en hier nu tijdgeest genoemd wordt, synoniem met epidemie.

Onder de nieuwe koelies bevinden zich altijd enkelen, die der justitie ontvlucht zijn. Hoewel als arbeidskoelie geëmigreerd, maar zonder eenig voornemen om ooit te werken, trachten zij op de onderneming door hunne praktijken onrust te zaaien, paniek en opstand te bewerken, om daarna in troebel water te visschen, d.w.z. te stelen, te rooven en vervolgens te vluchten en in de wildernissen te vormen.

Sedert maatregelen genomen werden om die opruiers onmiddellijk naar China terug te zenden, waar ze onverbiddelijk zeer zwaar gestraft worden, als hebbende deel uitgemaakt van een geheim complot, — is het gestook langzamerhand verminderd en eindelijk zoo goed als verdwenen; men hoort er althans tegenwoordig zeer weinig meer van.

Ofschoon, naar deskundigen beweren, in het algemeen in China het nut van bonden, vereenigingen, vak-organisatiën, enz. ook wel wordt erkend, zoo is echter door ingeslopen misbruiken aan de goede beginselen veel kwaad gedaan en is het bestuur aldaar zeer fel gebeten op alle niet te controleeren geheime genootschappen; omdat daaruit zoo herhaaldelijk rampen over het land zijn uitgestort. Men zegt, dat nu aldaar de doodstraf staat enkel op be-
wezen deelname aan een geheim genootschap.

Overal ter wereld is het de taktiek der radtongigen,

maar overigens arbeidsonwilligen, om opstand tegen het gezag te prediken en gewelddaden uit te lokken, waaraan allen moeten deelnemen, om zoodoende straffeloosheid te verkrijgen.

Zijn de goede koelies eindelijk, na langdurigen arbeid, uitgeput en niet krachtig genoeg meer voor het veldwerk, dan vinden ze een toevlucht in het voor dergelijke invalliden voor den arbeid — en ook voor andere victims of labor — door de gezamenlijke ondernemingen gestichte en goed onderhouden asyl te Medau.

Men ziet dus dat de goede koelies in Deli geen geheel onverzorgde toekomst hebben en niet als een uitgeperste citroen worden weggeworpen. Er wordt dankbaarheid betracht tegenover de grondleggers der Delische fortuinen.

Een andere hebbelijkheid van vele koelies is de harts-tocht voor het dobbelspel, in dien zin opgevat, dat velen hinner, eenmaal aan de speeltafel gezeten, zich niet genoegzaam meester kunnen blijven om na een zeker geleden verlies zich van verdere deelname te onthouden. De meesten spelen door tot hunne middelen geheel uitgeput zijn, om dan met stoefijnsche kalmte in het noodlot te berusten en op een volgende gelegenheid te zinnen.

Dobbelspel lokt den daglooner erg aan, het geeft hem emotie, na harden, inspannenden veldarbeid.

Alweder slaan de sterkeren van geest daaruit munt. Zij verlangden voor zich een deel van de winst der gelukkige spelers, wat ten allen tijde en over de geheele wereld een zeer gemakkelijke belastingheffing is geweest.

Daartoe moest dan ook het spel onder controle gebracht worden, niet om de zwakheid van het menschedom te genezen door bestrijding van de speelwoede, neen, zoo humanaan bedoelden ze het niet, maar om tol te kunnen heffen van elke cent aan het hazardspel geofferd. Het spel moest daarom uitgeoefend worden in eenige bepaald aangewezen lokalen. Die belastingpolitiek is door onze regering zeer praktisch bevonden, en daarom eenvoudig overgenomen. Onze staat, machtig als hij is, heeft die lokalen, door er een officieelen tint aan te geven, gesanctioneerd en wijders verpacht aan ondernemende Chineesche pachters.

Wij verleenen dus ook onze medewerking aan de exploitatie van den eenen Chinees door den anderen, en maken daarbij een prachtige cagnotte.

Hebben wij dus wel het recht om laag neer te zien op Chineesche spelers en schuivers? Tot welke mysterieuse gevallen die speelpacht soms kan leiden, leert het navolgende. Toen ik in het Medan Hotel logeerde, kwam op zekeren namiddag de chef van het buffet, een gegoed Chinees en net mensch, mij op mijn kamer bezoeken, om het navolgende verhaal te doen.

Een zijner vrienden, de onderchef van het buffet Toean Kwee, was door de politie, in tegenwoordigheid van vele getuigen, van 50 dollars beroofd geworden.

Ziedaar de quintessens van het verhaal. Zooals bekend, staan eenige politiedienaren ter beschikking van den speelpachter, als mata-mata, d. w. z. in echt Hollandsch, als spion-kommiezen.

Zij moeten overal rondloeren of er ook clandestien in eenige woning of daarbuiten door Chineezers gespeeld wordt, alzoo niet in de officieele speelplaats, waardoor natuurlijk de belasting ontdoken wordt.

Zoo waren des namiddags ongeveer ten 3 ure, toen de meeste logeergasten in de siesta lagen, eenige Chineesche hotel-boys achter op het erf aan het dobbelen.

Plotseling vlogen de geuniformde matamata's er op los, geld, kaarten of ander speelgerei confiskeerende en de spelers tevens ontlastende van het geld waarmee zij gereed stonden aan het spel deel te nemen.

Volgens mijn berichtgever had zijn vriend Toean Kwee slechts dood bedaard en onschuldig staan kijken naar het spel, doch niettegenstaande hij dit hun pertinent verklaarde, werd hij toch door de politieoppassers gefouilleerd en de bij hem aangetroffen 50 zilveren dollars eenvoudig goede buit verklaard. Er moesten dus wel termen bestaan in het pachtreglement die dergelijke vexatiën wettigen.

Om geen groote herrie te veroorzaken in het hotel, wat hem allicht zijn betrekking kon kosten, gepaard met een gedwongen verblijf in de toetoeapan, waarin hij allerminst lust had, had Toean Kwee besloten in zijn groot verlies te berusten.

Zijn vriend kwam nu mij het geval mededeelen in de hoop dat mijn verontwaardiging zoo groot zou wezen, dat ik er een „Ingezonden Stuk” in de courant van zou maken.

Aangezien ik echter niet onvoorwaardelijk geloof kon hechten aan het verhaal;

mij onopgehelderd bleef waarom Toean Kwee juist met zooveel zilver in zijn zak naar het spel stond te kijken, niet medeed en ook niet meegedaan had;

ik, daartoe geheel onbevoegd, geen onderzoek op eigen houtje kon instellen en dan e. q. zeker nog gestuit zou hebben op een warnet van leugens aan weerskanten;

zoo heb ik mij onthouden van het op touw zetten eener pers-donquichotterie.

Mij zou ook weinig anders dan teleurstelling en dan ook verwijten over ongepaste bemoeizucht ten deel zijn gevallen;

hoewel ik de gemoedelijke overtuiging had dat in deze zaak toch onrecht gepleegd was, door het ontnemen van geld en de gepleegde roof ten voordeele zou strekken van pachter en politiedienaren-aanbrengers.

Alleen permitteerde ik mij de twee Chineezers te verwijzen naar het hoofd van politie en naar den kapitein der Chineezers, doch moet betwijfelen of zij zich de vingers hebben willen branden aan dat vuur.

(Wordt vervolgd.)

Van Vreemde Koloniën.

Jarimari. Jarimari is voor de Bandharis van Dadar en Mohim in Britsch-Indië een hoogst gewichtig personage. Zij is de godin der cholera, die met haar acht-en-dertig cholera-moeders de heele streek op stelten kan zetten en de bevolking ten doode doemen. Wanneer nu de cholera onder de Bandharis talrijke offers maakt, wijten zij dit aan een booze bui van Jarimari en van zelf spruit daaruit voort, dat zij alles in het werk stellen om Jarimari's goed humeur weer te voorschijn te roepen. Etonensis beschrijft in de Times of India hoe de Bandharis 'm dat meenen te moeten leveren.

In de groote palmboschen ten Noordwesten van Dadar ligt Borkar's Wadi, door hooge, goed onderhouden boomen beschaduwde en in het donkerste gedeelte van de wadi staat een ruwe hut, die de emblemen bevat van Jarimari en haar acht-en-dertig gezellinnen. De hut werd, voor zoolang als het zaakje door de autoriteiten werd toegelaten — één maand was daartoe als grens gesteld, met het oog op het besmettingsgevaar in de samenkomst van zoó velen gelegen — door Rama Bandhari bewoond, die als tusschenpersoon fungeerde tusschen de godin en zijne landgenooten. Voor de hut was een open ruimte, aan de eene zijde met matten belegd voor de Bandhari muzikanten en zangers, terwijl aan de andere zijde vier of vijf stoelen en enkele houten banken gereed stonden voor de ingewijden. Aan verscheidene boomen waren ter hoogte van een voet of vijf boven den beganen grond lampen bevestigd, die spookachtige schaduwen wierpen op den drempel van Jarimari's woning.

Rama, de hooge priester van dezen cultus, een donkere, magere man met iets angstigs in zijn gezicht, ging met zijn assistent Govind de hut binnen, terwijl een aantal Bandhariknappen hun plaatsen innamen bij gong, cymbalen en trom, gereed om wanneer het oogenblik daartoe zou zijn gekomen, die instrumenten uit alle macht te bewerken. Na een pauze trad Rama te voorschijn met het symbool van Jarimari, gevolgd door Govind, die een brandende schaal lamp droeg. Het symbool was niet meer of minder dan een glimmende koperen pot, gevuld met water, op een houten, onder bloemen bedolven stoel. In de opening van den pot stak een van het buitenste omhulsel ontdane kokosnoot, van boven uitgehouden om de takken van een bouquet van jasmijnen op te nemen, zoodat aan weerszijden lange bloemtrossen afhingen. Die pot is het tehuis van Jarimari en de acht-en-dertig cholera-moeders. Achter den met jasmijnen versierde stoel plaatste Govind een anderen waarop een met ongekoekte rijst, kamfer, zwart en rood reukpoeder gevulde timmen schotel; daarnaast stapelde hij de kokosnoten, kamferblokken, betelnoten en goudsbloemen op, welke de ingewijde Bandhari's als een offerande aan Rama hadden gezonden. Daarna maakte hij een hoop van met wierook vermengde houtskolen vóór de zetel van de godin, nam eenige wierookkaarsjes, die hij aanstak, terwijl Rama een handvol dunne rotans gereed legde voor de komende plechtigheid. En terwijl de met wierookgeur rijk bezwan-gerde rook in dichte wolken omhoog steeg, nam Govind een weinig rijst en bloemen en bracht dit naar een ten noorden van de hut staand altaar.

Toen was alles voor de plechtigheid gereed. Rama gaf den knappen last om het teeken voor de samenkomst te geven, en plotseling brak een gehamer los op de instrumenten, dat in staat was om alle duivels uit het palmbosch te verjagen. De menschen kwamen langzaam opdagen, want velen werkten tot laat in den avond in de spinnerijen, en moeten dan eerst naar huis om voor den inwendigen mensch te zorgen voordat zij aan de plechtigheid kunnen deelnemen. Maar ten langen leste kwam een groepje vrouwen uit de duisternis te voorschijn, het hoofd met bloemenkransen en wat gouden sieraden opgesmukt, en de saris vast om middel en schouders gewonden. Zwigend, dicht op elkaar, groepeerden zij zich om de deur van de hut. Het waren de vrouwen, waarin de acht-ender-tig cholera-moeders willen varen om ze tot de goddelijke razernij op te zweepen, die alleen door den menschelijken vorm kan worden weergegeven. Govind raketde de wierook-massa op; de dichte rook warrelde weer omhoog en breidde over het geheel een ondoordringbaar floers; er was een gevoel van hekserij in de lucht en te midden van den rookwalm kon men nog even Rama zien, die diep voor de Moeder boog. Toen rees hij op, liet de rotans door zijne handen gaan, en leunde daarop tegen een palmboom, de oogen gesloten en met als van pijn bevende handen. Maar ziet, daar was wat te doen in de hut. Plotseling kwamen twee jonge vrouwen uit de duisternis te voorschijn recht voor de godin, met de armen zwaaiend. Zij wiegden en wrongen haar lenige vormen in de rook, doch spreken geen woord. Men kon slechts de borsten zien zweegen onder de saris en hoorde de scherpe ademhaling, scherper en scherper, naarmate de razernij steeg. Toen kwamen uit het andere gedeelte van de hut nog twee vrouwen te voorschijn, die waggelend naar het andere altaar ijlden, en na dezelfde dulle bewegingen te hebben uitgevoerd, naar de Moeder dansen en het hoofd in den rook begroeven. Dezen werden bij tusschenpoozen gevolgd door anderen, die, dezen naar het altaar, genen naar de godin toesnelen — maar allen vol van razernij, dansend, springend, zwaaiend, tot zij er vermoeid bij neervielen. Intus-

schen voerde Rama een duivelsdans op eigen houtje in de rookwolken uit; de gong galmde, en bij het geraas der cymbalen voegde zich het geschreeuw der toeschouwers; de losgeraakte haarvlechten der vrouwen zagen er in het schemerduister uit als zwarte slangetjes, zich wringend van pijn; de vrouwen zelf waren even uitgelaten als de Bauchantes uit de oude fabelleer.

Het geraas nam telkens toe en af, nu uitstervend als de eerste razernij had uitgewerkt, dan weer nog scheller uitbrekend, wanneer de geest der Moeder de dweepsters tot nieuwe razernij opzweepte. Een groote mooi gebouwde jonge vrouw, die als een pop zonder wil danste en geen vermoeienis scheen te kennen, was Moti, de eerste danseres en de gunsteling van Jarimari. Achter haar zag men Ganga, door Devi geliefd, en te midden van den rook, als een kikvorsch springend en huppelend, was Godavari, door Moeder Ankaï tot razernij vervoerd. Om dezen dansten bij tweeën en drieën de overige vrouwen, met loshangende haren en gederangeerde kleeding, terwijl Rama af en toe dan deze, dan gene, die teekenen van vermoeienis gaf, met zijn rotans weder opwekte. Maar ten laatste trad Natuur weer in haar rechten, en zag men alle danseressen in den rook kruipende op den grond. Toen kwam Govind weer met een schotel en stipte het voorhoofd der vrouwen met vermiljoen aan, terwijl dezen omgekeerd zijn voorhoofd aanstipten. Toen deed hij een kamferblok in den schotel en stak het aan, en terwijl de heldere vlam voor het zinnebeeld der Moeder uitsloeg, stond de heele gemeente op en riep: „Devi ki Jaya” (aan de godin der overwinning). Daarop nam Moto den schotel en dien op het hoofd balanceerend, danste zij langzaam met groote zweepende passen om de Moeder, terwijl de muziek met hernieuwde kracht inviel, en de andere vrouwen aanspoorde den dans te hervatten. Toen het kamferblok was opgebrand, ging de schotel rond onder de vrouwen zoowel als de mannen, die de handen in de asch staken en daarmee het gezicht besmeerden. Met een uitdeeling van de geofferde kokosnoten, suiker en betelnoten, werd de plechtigheid besloten. Enkele meisjes dansten nog voor het altaar, maar Rama, die er genoeg van begon te krijgen, raakte haar met de handen aan, aldus de razernij bedwingend, en met een zucht dropen zij één voor één af in de duisternis van het palmwoud.

De bedoeling van deze plechtigheid is gelijk gezegd om Jarimari gunstig te stemmen, een godin, waarmee wel te praten valt, maar die, nu de menschen zooveel werk hebben in de spinnerijen en hun den tijd ontbreekt, zich veel met haar te bemoeien, wel eens boos wordt om de verwaarloozing en ten teeken, dat ze er nog is, dan af en toe de luitjes bij tien en vijftientallen tegelijk laat sterven. Van nature niet wreed is zij gemakkelijk weer in haar humeur te brengen. Een mooi met bloemen versierd altaar voor haar opgezet, wierook gebrand, muziek gemaakt; laat de vrouwen zich zelve dan aanbieden als speeltuig voor haar uitgelaten ongebondenheid, en zonder eenigen twijfel, zal zij berouw gevoelen over het aangerichte kwaad en aan de slachting een einde maken. De vrouwen, die zich voor deze plechtigheid leenen als uitermate geschikt om den geest der Moeder in zich op te nemen, worden Jhads geheeten. Jhad beteekent boom, en deze naam aan bedoelde vrouwen gegeven, doelt symbolisch op de eigenschap van den boom, dien de minste stormwind doet beven en sidderen, het hoofd doet buigen en zijne takken heen en weer bewegen doet.

De hongersnooden in Tongkin. De herhaaldelijk in Tongkin voorkomende hongersnooden tengevolge van overstromingen als anderszins hebben het bestuur van Indo China bewogen om maatregelen te beramen, ten einde daarin te kunnen voorzien, zonder dat op een gegeven oogenblik te zware offers van de koloniale financiën zouden worden gevergd.

Eene te dien einde ingestelde, uit de vertegenwoordigers der Kamers van Koophandel en Landbouw samengestelde commissie, is in de maand Augustus II. te Hanoi bijeengekomen en na verscheidene zittingen zijn de leden der commissie het eens geworden ten aanzien van de volgende punten:

Ten behoeve van alle provinciën van Tongkin zal een reserve- en voorzorg-fonds worden ingesteld, waarvan de beheer en toezicht zullen worden toevertrouwd aan een comité van 15 leden, voorgezeten door een inspecteur der civiele diensten, en samengesteld uit ambtenaren en gedelegeerden der Kamers van koophandel en landbouw te Hanoi en Haiphong. De kas zal worden gevormd uit jaarlijksche bijdragen, op het lokaal budget en op de provinciale begrotingen uit te trekken.

Men heeft zijn gedachten laten gaan over de wenschelijkheid al of niet om de oude voorraadschuren van rijst en padi weder op te richten. De commissie zag er geen heil in tot den ouden staat van zaken terug te keeren.

Telken jare zal het comité met het oog op eventueelen hongersnood, contracten sluiten met leveranciers. Dezen zullen dan gehouden zijn de benodigde hoeveelheden rijst of padi af te leveren in vijf of zes te voren bepaalde centra, die zich daartoe het best leenen, met het oog op eene gemakkelijke uitdeeling en met de verbinding met de plaatsen van ontschepping.

In elke provincie zal een comité, bestaande uit den resident of zijn gedelegeerde benevens europoe-

sche en inlandsche notabelen zijn belast met de verdeeling over de dorpen naar gelang van de behoefte; terwijl het de taak der inlandsche notabelen zal zijn te zorgen voor de individueele uitdeeling.

Spoorwegen in Fransch West-Afrika. Het is wellicht wel interessant den huidige stand van het spoorwegvraagstuk voor Fransch West-Afrika na te gaan, waaromtrent wij reeds meer het een en ander opmerkten.

Zooals men weet bestaat de verbinding van den Boven Niger, wat het fransch gebied betreft, nu nog slechts langs den Niger tot Koelikoro en van daar per spoorweg via Bamako naar Kayes aan den Senegal, welke rivier dan verder de verbinding met de kust uitmaakt, eene verbinding, waaromtrent de gouverneur-generaal Roume van West-Afrika, bij gelegenheid van een onlangs door de Association Colonnière Coloniale te Parijs te zijner eere gegeven feestmaal evenwel nog moest opmerken, dat de onregelmatige loop dier rivier het gebruik van dezen waterweg voor het transport van producten slechts gedurende een korten tijd van het jaar mogelijk maakt.

Het vruchtbare Niger-gebied, waar men o.a. de katoen op groote schaal hoopt te kunnen verbouwen, moet, wil het zijne producten op de wereldmarkt brengen, een betere verbinding met de kust erlangen.

Langs drie wegen wordt nu die verbinding nagestreefd.

Ten eerste door eene lijn, die Kayes met een punt aan de kustlijn Dakar-Saint Louis verbindt, waartoe Thiès is gekozen. De opname dezer geprojecteerde lijn heeft plaats gehad. De geheele lengte zou van Thiès tot Kayes 672 kilometers bedragen, terwijl de kosten op 66000 franken per kilometer of omstreeks 44 miljoen franken zou zijn begroot. Met de maatschappij, die den spoorweg Dakar-Saint Louis exploiteert, zijn onderhandelingen geopend voor den aanleg eener eerste sectie van Thiès tot N'Gahaye, een afstand van 140 kilometers. Tegelijk wil men evenwel ook van Kayes uit beginnen te werken en de lijn tot Ambidedi aanleggen. Bovendien schijnt afgescheiden van 't vorenstaande de mogelijkheid te zijn aangetoond om door het uitbaggeren van eenige dorpels in den Senegal en door het aanleggen van groote reservoirs in den bovenloop dier rivier waardoor haar debiet in den drogen tijd zou kunnen worden vermeerderd, ook den waterweg belangrijk te verbeteren.

De tweede spoorwegverbinding van den Boven Niger met de kust heeft hier tot uitgangspunt de havenplaats Conakry tevens hoofdstad van Fransch Guinea. De lijn is geprojecteerd van Conakry tot Koeroessa aan den Niger, een afstand van 600 kilometers, waarvan op het oogenblik gereed of onderhanden zijn de beide eerste sectiën ter gezamenlijke lengte van 302 kilometers, terwijl voor de voltooiing der laatste sectie Koemi-Koeroessa een bedrag van 30 miljoen franken is bestemd, uit eene door Fransch West-Afrika nieuw te sluiten leening.

De derde verbinding is die, welke van de Ivoorkust uitgaat en wel van de havenplaats Abidjean. Op het einde van dit jaar zullen 82 kilometers van deze lijn gereed zijn en de aarden baan over 20 kilometers meer voltooid. Een voorontwerp is gereed voor eene tweede sectie, ter lengte van 115 kilometers, waardoor de lijn tot de N'Zi of Zini, een zijrivier van den Bandama, zou worden gebracht, maar het voorloopig einddoel Kong ligt nog een paar honderd kilometers verder het binnenland in, en is nog een heel eind van het stroomgebied van den Niger verwijderd, zoodat het nog wel ettelijke jaartjes duren zal, voordat deze verbinding tot stand komt.

Nog een vierde verbinding staat op het program en wel, die welke door Dahomey gaat, maar aan de maatschappij, die de concessie voor dezen spoorweg in handen heeft, is ruimte van tijd te overgelaten, zoodat, terwijl in Juli 1905 de eerste 102 kilometers voor het publiek verkeer konden worden opgesteld, op het oogenblik nog slechts de doortrekking tot Savé op zoowat een derde van den geheelen, te doorloopen afstand gelegen, in uitzicht staat.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Ingenieur, 17 November 1906.

De rapporten betreffende Straat Soerabaja (met afbeeldingen), door Dr. D. P. Tollenaar.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, October 1906.

Het eiland Bawan en zijn bewoners, door J. E. Jasper. — Iets over cijfers en percentages in verband met afdeeling B, door A. H. J. G. Walbeehm. — Openbare slachthuizen, door W. — Uit andere Koloniën.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, 1906. No. 6.

De regenval aan de vlakke kusten van Java, door J. F. Niermeijer. — Uitzwerming van Javanen buiten Java, door G. P. Rouffaer. — De beraamde uitgave van de uitkomsten der Zuidwest-Nieuw-Guinea-expeditie 1904—05, door Redactie. — Litteratuur Oost-Indische Archipel.

Indisch Militair Tijdschrift 1906. No. 10.

Bali, door E. P. M. (met kaart). — Draagbaar veldgeschut, door A. J. Gooszen. — Waarom spreken wij Maleisch? door I. — Over dobbelen in het leger en nog

wat, door B. — Een commandantsorder voor Atjeh. — Een nieuw model eetketel voor het Indische leger, door N. — Enz.

Cultura, November 1906.

De regeeringshulp ter opbeuring van den landbouw in de kolonie Curaçao, door R. H. Rijkens.

De Indische Mercur, 20 Nov. 1906. No. 47.

Het Surinaamsche Manbaraklakhout, door A. H. Berkhout. — Cultuur en handel van bananen in Costa-Rica en Fransch Congo, door N. W. M. — De regeeringshulp ter opbeuring van den landbouw in de kolonie Curaçao. — Een nieuw tijdschrift op de Philippijnen. — Openbare slachthuizen in Indië. — Solosche Landhuurders-vereëninging. — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. — Enz.

Weekblad voor Indië, 1906. No. 25.

Een straf voor burgers, door M. van Geuns. — Uit het verleden van Tjipanas, door J. G. Doorman. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — De Bali-expeditie in woord en beeld. — De aankomst van de verwanten van den radja van Tabanan te Ampenan. — Correspondentie uit Bali. — Een brand te Semarang. — De races te Buitenzorg. — De legende van Tamioka, door Také.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

S. S. „Goentoer” commandant H. le Clercq.

Van Batavia:

J. de Groot met echtgenoot en 2 kinderen.
J. Alberda.
Z. J. van der Vegte met echtgenoot.
B. H. A. Carp met echtgenoot en 4 kinderen.
Mejuffr. Honig.
L. H. Spook met echtgenoot en 2 kinderen.
Mevrouw Weduwe M. Herfkens geb. Halewijn.
P. A. Bergsma met echtgenoot en 1 kind.
J. W. Maronier met echtgenoot en 3 kinderen.
W. C. London met echtgenoot.
J. G. Dom met echtgenoot.
A. F. Heijmann.
L. van Verre met echtgenoot en 1 kind.
Mejuffrouw C. Slingervoet Ramondt.
W. L. Blankert.
F. H. A. Greve.
J. H. W. Graaf van den Bosch.
H. N. Balsem met echtgenoot en 3 kinderen.
F. Ch. Heijting met echtgenoot.
J. B. Drossiers met echtgenoot.

Brengt een bezoek aan BOEATAN,

PLAATS 9. DEN HAAG.

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP en NABESTELLING.

Toegang VRIJ.

Thee met Ind. gebak van 3—6 ure n.m.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende.....
wonnende te..... wensch
donateur-trice..... te worden der Vereëninging **Oost**
lid.....
en West tegen een jaarlijksche contributie
van f.....
den..... 190.....
Straat of gracht.....
Handteekening.....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofd-bestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Restaurant **KNAPPSTEIN**
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte degelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

Heeren Rokers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige 3 cts. Sigaar
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

De Goedkope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Heemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA.
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILARS Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telefoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

H. VAN ROOY.
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkrichting „DE SIERKAN“.

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang.
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste inrichting voor **Heeren-,
Jongeheeren- en Kinderkleeding,**
gemaakt en naar maat.
Aan de afdeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:
1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Systeme Americain

Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.

Parterre: Heerenkleeding;

1^e Etage: Kleeding naar Maat; 2^e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjestad. 24 Leidsches'.

Huishoudkarntjes

worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van verse karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,

Riviermarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

BUITENLANDSCHE COIFFEUSE
biedt zich aan voor Kappen aan huis.
Specialiteit in Fransche Coiffure Ondulation Marcel.

E. SCHLEIDEN,
1e v. d. Boschstraat 145.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags
op verzoek.

ELITE SHOES **H. HESSELS & ZOON**

Importeurs van

Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië

Piet Heinstraat 117

Maat- en Reparatie-Ateliers

Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes“

Onderwijs en Opvoeding.

Ondergeteekende, biedt een liefderijk tehuis en goede opvoeding aan voor schoolgaande kinderen, die hunne ouders tijdelijk moeten verlaten, om onderwijs in Holland te genieten, te Kampen, een stad bekend door hare goede inrichtingen van onderwijs.

Adres: **A. VAN DER KUIJP,**
31 IJselkade, Kampen.

„ADLER“ Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15-20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken.

Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.

Hoogste onderscheiding Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.

Imp.-Exp.: **B. J. RUBENS & Co.,**
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon 1923

G. J. HEEMSKERK

OBBECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telefoon 3641.

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der Firma de Wed **VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijsen p. ½ K.G.	Theeprijsen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 cts.	Gebroken N ^o . 1 f 1.50
Zwart " . . . 54 "	Afternoon tea . . 1.25
Groen " . . . 52 "	Zuivere theeën " 1.00
Paarsch. . . . 50 "	" " " " 0.80
Ook verkrijgbaar	" " " " 0.65
Alex Meier Koffie	Thueré Thee
prijzen 57½, 67½, 80 ct.	f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

Ch. F. RIJKEN & Co.

Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

JAN MESKER & Co.

Prins Hendrikstraat No. 48.
Complete Meubeleering van Huizen
in koop en in huur.

VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

The High Life Tailor.
Regentesseplein 20. — DEN HAAG.

HEEREN-KLEERMAGERIJ.

Uitsluitend elegant werk tegen matige prijzen.

Bijzonder aanbevolen aan repatrieerenden.

UITRUSTINGEN voor Oost en West.

GEOPEND van 9 tot 6 uur.

